

PROJEKTAS VP1-2.2-ŠMM-04-V-01-001
„MOKYMO SI KRYPTIES PASIRINKIMO GALIMYBIŲ DIDINIMAS 14-19 METŲ MOKINIAMS, II ETAPAS: GILESNIŠ MOKYMO SI DIFERENCIJAVIMAS IR INDIVIDUALIZAVIMAS, SIEKIANT UGDYMO KOKYBĖS, REIKALINGOS ŠIUOLAIKINIAM DARBO PASAULIUI“

1.2.2. Modulinių mokymo programų viduriniam ugdymui rengimas

**LIETUVIŲ KALBOS MODULIŲ PROGRAMŲ 11–12 KL.
METODINĖS REKOMENDACIJOS**

Parengė VŠĮ Literatūros informacijos ir edukacijos centras

2011-06-17

Turinys

I. Bendrosios nuostatos	3
II. Metodinių rekomendacijų struktūra	4
III. Ilgalaikiai modulių teminiai planai ir praktiniai patarimai	7
3.1. 11 klasės modulis „Teksto samprata, poveikio, sąsajos su kontekstu suvokimas“: planas ir praktiniai patarimai	7
3.2. 11 klasės modulis „Tapatybės raiška“: planas	31
3.3. 11 klasės modulis „Daugiakultūre Lietuvos literatūra“: planas ir praktiniai patarimai	41
3.4. 12 klasės modulis „Žmogus istorijoje. Santykio variantai“: planas ir praktiniai patarimai	69

Priedai

1 priedas. Klaipėdos „Ažuolyno“ gimnazijos mokytoja Johana Jovaišienė. Apie modulį *Teksto samprata, poveikio, sąsajos su kontekstu suvokimas*.

2 priedas. Klaipėdos „Ažuolyno“ gimnazijos mokytoja Johana Jovaišienė. Apie modulį *Žmogus istorijoje*.

I. Bendrosios nuostatos

Lietuvių kalbos vidurinio ugdymo modulių programos buvo rengiamos dviejų bendrųjų programų pagrindu. Turinio apimtį reglamentavo 2002 m. programa, iš 2009 m. lietuvių kalbos programos projekto perimti modulių programų tikslai ir uždaviniai, didaktinės nuostatos, gebėjimų, kompetencijų sampratos, svarbiausios temos ir orientacija į inovatyvumą, siekis mokymą(si) priartinti prie mokinių patirties, užmojis aktualizuoti literatūros ir kultūros istoriją, atvirumas šiuolaikinio pasaulio problematikai, nuostata, kad reikia mokyti suvokti įvairių rūšių ir paskirties tekstus, susirūpinimas dėl jaunų žmonių negebėjimo atsispirti komercinėms ar ideologinėms manipuliacijoms, vertybių krizės, tapatybės deformacijų etc.

Modulių programos kūrimo grupė įsitikinusi, kad vertingi literatūros tekstai, bendradarbiavimas ir nuoseklus įgūdžių įtvirtinimas (kartojimas) yra geriausia priemonė daugeliui gebėjimų ugdyti, būtent:

- suprasti gana sudėtingų grožinių ir negrožinių tekstų prasmę(es) ir kritiškai juos vertinti;
- kurti įvairių žanrų tekstus žodžiu ir raštu, atsižvelgiant į tikslą ir adresatą, situaciją;
- suvokti kalbą ir literatūrą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinį.

Programa orientuojama į praktinę veiklą – gebėjimų plėtojimą, temų, autorių, kūrinių sąsajas, problemų išryškirimą. Todėl ir metodinės rekomendacijos parengtos laikantis svarbiausių programos nuostatų. Darbo pagal modulių programas pradžioje rekomenduojamas teorinis parengiamasis modulis, skirtas komunikacijai ir tekstų įvairovei pažinti; vėliau siūloma vidurinio ugdymo programos projekte numatytus dalykus gilinti pagal probleminius pjūvius ir kompleksiskai ugdyti komunikavimo, kultūrinę ir pilietinę kompetencijas, įtvirtinti tekstų suvokimo ir kūrimo gebėjimus. Visuose privalomuosiuose moduluose turėtų būti nagrinėjami kūriniai iš privalomųjų kūrinių sąrašo (viename iš modulių kiekvienas privalomas kūrinys turi būti perskaitytas visas, kitais atvejais pakanka nedidelės ištraukos), skaitomi pasirinkti tekstai (žodiniai ir nežodiniai), kuriami įvairių žanrų tekstai žodžiu ir raštu bei ugdoma kalbinė raiška, t. y. skiriama dėmesio visoms kalbinės veiklos sritims. Kiekviename modulyje atsižvelgiama į istorinę kultūros raidą, aptariamoms galioms, ideologijoms ir kitoms poveikio struktūros bei manipuliavimo būdai, vertybių kaita, kalbos ir visuomenės santykiai.

II. Metodinių rekomendacijų struktūra

2.1. Integracija modulio viduje

Svarbus modulių programos ugdymo aspektas – integracija kiekvieno modulio viduje ir tarp modulių. Laikomasi nuostatos, kad netikslinga atriboti kalbinę ir literatūrinę veiklą, priešingai, siūloma kiekviename modulyje ugdyti įvairius gebėjimus, derinti skirtingas veiklas, paliekant laisvę mokytojui pačiam pasirinkti veiklos dominantę. Savo ruožtu modulių kūrėjai teikia rekomendacijas, kokia veiklos dominantė vienu ar kitu atveju būtų prasmingiausia, pvz., „Tapatybės raiškos“ modulyje siūloma daugiau dėmesio skirti samprotavimo, argumentavimo, viešųjų kalbų gebėjimų ugdymui, neužmirštant literatūros (šiam modulyje siūlome skaityti Krėvės „Skirgailą“, Marcinkevičiaus „Mažvydą“, patriotinius Maironio eilėraščius), o štai modulis „Asmens samprata“ parankesnis mokant(is) teksto analizės bei interpretacijos, aiškinantis grožinės kūrybos ir kultūrinio-istorinio konteksto sąsajas (čia nagrinėtume asmeninę Maironio lyriką). Kalbinė veikla neturėtų būti ignoruojama literatūrinės dominantės modulyje: greta įprastos kalbinės veiklos būtų atkreipiamas papildomas dėmesys į stilius, rašytojų bei pačių mokinių kalbinę raišką ir pan.

2.2. Keletas metodinių rekomendacijų dėl raštingumo bei teksto suvokimo įgūdžių tvirtinimo

1. Nors bendrajam raštingumui (rašybai, skyrybai) 11–12 kl. nenumatoma laiko, suprantamas mokytojų rūpestis ir noras savo mokinius matyti kiek įmanoma raštingesnius. Todėl galima (o kai kuriose klasėse net ir būtina) nepalikti šios veiklos nuošaly. Rašybos \ skyrybos įtvirtinimui skirtą veiklą galima puikiai integruoti pasitelkiant skaitomus tekstus, t. y. ir diagnostinius, ir mokomuosius, ir kontrolinius diktantus bei kitokias praktines užduotis (pvz., rašybos \ skyrybos testus įrašant reikalingas raides ar skyrybos ženklus, teksto suvokimą) siūloma rengti iš tų tekstų, kurie numatomi skaityti modulio kurse.

Geriau vieną tekstą aptarti išsamiau pagal modulio aspektą, su kitu mokiniai gali dirbti savarankiškai namie (pvz., atidžiai skaitydami tekstą patys kelti bei formuluoti klausimus, kuriuos tekstas gvildena), o trečią parengti kaip kalbinę užduotį ar teksto suvokimą. Taip galima pasiekti iškart kelis tikslus: teikti žinių, plėsti akiratį, gilinti raštingumo bei teksto suvokimo įgūdžius.

2. Rengdami tekstus raštingumui tikrinti, mokytojai neturėtų bijoti šiek tiek juos keisti: kai ką praleisti, įterpti kokį žodį ar žodžių junginį, transformuoti, t. y. paprastinti sakinį. Juk ir valstybinio egzamino užduotyse būdavo tekstų (net ir teksto suvokimo užduočių!), pabaigoje pažymėtų

„pagal Ivanauskaitę, Nyką-Niliūną ar kt.“ Svarbu **neiškreipti turinio, palikti tekste svarbiausias idėjas**. Be to, vienuoliktokai jau dideli ir raštingumo užduotis atlieka greitai, daug greičiau parašo ir diktantą. Siūloma išnaudoti likusį pamokos laiką pokalbiui apie skaitytą ar rašytą tekstą. Per 10 min. galima įvardyti teksto temą, problemą(as), svarbiausias idėjas, palyginti, kuo tema skiriasi nuo pagrindinės minties, arba tiesiog pasišnekėti – patiko, nepatiko, kodėl, kas buvo (ne)aišku, (ne)įdomu ir t. t.

3. Tiems, kas dažnai mokiniams skiria rašymo užduotis, siūlome **teksto** (žinoma, atitinkančio modulio turinį) **suvokimo** paskutinį klausimą formuluoti kaip užduotį parašyti pastraipą. Pvz., išplėtoti *n* pastraipos pagrindinę mintį pateikiant savo pavyzdžių, parašyti argumentuotą nuomonę atsakant į vieną kurį iš teksto keliamų klausimų, pasiūlyti tekste keliamų problemų sprendimo būdų ir t. t. Jei tekstas mokiniams bus aiškus ir ne per ilgas, jie susidoros su paskutine suvokimo užduotimi. (Paprastai mokiniai iš pradžių priešinasi, o kai suvokimo užduotis atlieka namie, iš viso ignoroja šią užduotį motyvuodami „nespėjom“, bet po truputį pratintis rišliai mąstyti ir vėliau tokios užduotys nebekels pasipriešinimo.) Sunkiausia yra tekstų atranka. Reikalingi ne bet kokių gražių tekstų (ir raštingumui, ir suvokimui mokytį), o tokių, kurie kalbėtų apie ŽMOGŲ ISTORIJOJE, ASMENS SAMPRATAŲ literatūroje, TEKSTŲ SAŲVEIKĄ IR POVEIKĮ, DAUGIAKULTŪRĘ LIETUVĄ ir kt.

2.3. Integracija tarp modulių

Modulių medžiaga organizuota judėjimo spirale principu, einant nuo paprastesnio prie sudėtingesnio, aktualizuojant naujus kūrinio aspektus ir ryšius literatūros istorijos viduje bei sąsajas su aktualiąja dabartimi. Pirmasis modulis turėtų padėti teorinius (tekstų tipų, poveikio, sąsajų, stilių, argumentavimo etc.) pagrindus ir praplėsti mokinių žinias apie žodinės komunikacijos istoriją; daugiakultūriškumui ir tapatybei skirti moduliai orientuoja į visuomeninę problematiką, kolektyvinę identitetą, 12 klasėje modulyje „Žmogus istorijoje“ tęsiama tapatybės problematika konkretizuojant kolektyvinės ir asmeninės tapatybės sankirtas sudėtingiausių istorinių pasirinkimų laikotarpiais.

Kiekviename modulyje siūloma nagrinėjamus kūrinius išdėstyti chronologiškai, t.y. istoriškumo principas nėra ignoruojamas. Siūloma atkreipti dėmesį į distanciją tarp vieno ar kito kūrinio parašymo laiko, apmąstyti skirtingas to paties kūrinio interpretacines prieigas, nulemtas komunikacinės situacijos ir jos keičiamų prasmų, t.y. istoriškumas įtraukiamas ir į literatūros suvokimo erdvę.

Didelę reikšmę modulių programų kūrėjai teikia tarptekstiniais ir kontekstiniais ryšiams, kūrinys iš privalomo sąrašo kaskart atsiduria vis naujoje tekstų apsuptyje, kuri išryškina naujus prasmės aspektus ir padeda suvokti autoriaus ir kūrinio vietą literatūros istorijoje, vidinę kultūros raidą, idėjų ir reiškinių sąsajas. Tai, žinoma, nereiškia, kad mokiniai kas kartą turės iš naujo skaityti nuo pradžios iki galo nurodytus kūrinius, dažnai užteks tik vieno ar kelių fragmentų, skaityto kūrinio priminimo, kitų to paties kanoninio autoriaus tekstų ar privalomo kūrinio naujų aspektų išryškavimo. Pvz., „Daugiakultūrės Lietuvos“ modulyje kalbant apie lietuvių-lenkų įtampas ir jų išraiškas literatūroje siūlomi lyginti du fragmentai iš skirtingų kūrinių: nedidelis Skirgailos monologas, išreiškiantis negatyvų požiūrį į lenkus (šią dramą jau bus skaitę „tapatybės“ modulyje) ir antilenkiškus stereotipus demaskuojantį fragmentą iš mokiniams dar neskaityto romano Škėmos „Balta drobulė“ (pasakojimas apie tėvo patriotines dramas).

Svarbu, kad tokiu būdu mokymas susidarytų tęstinumo, perimamumo, sankirtų „žemėlapis“, rašytojas taptų savas ir aktualus, kad mokiniai ne pasyviai kauptų žinias apie literatūrą, o nuolat tikrintų nuomones, požiūrius, aktyvintų literatūros kūriniais paremtus argumentus, kuriuos galėtų pasitelkti diskusijose, viešose kalbose, įvairiuose rašiniuose ir savęs refleksijoje. Jeigu dėl kokių nors priežasčių mokinys praleistų daug pamokų ar pereitų į kitą mokyklą, joks autorius nebūtų prarastas, nes prie jo būtų sugrįžtama kituose moduluose, kaip ir pats mokinys visada turėtų galimybę visavertiškai dalyvauti ugdymo procese bei individualizuoti savo mokymąsi.

III. Ilgalaikiai modulių teminiai planai¹ ir praktiniai patarimai

3.1. 11 klasės modulis „Teksto samprata, poveikio, sąsajos su kontekstu suvokimas“ (B – 25, I – 31 val.)

Modulis suvoktinas kaip sisteminantis turimas žinias, padedantis formuoti asmenį santykį su literatūra, plečiantis ir gilinantis kultūrinės tradicijos suvokimą, sudarantis sąlygas lavintis gebėjimus atpažinti tekstų poveikio priemones ir ugdytis atsparumą manipuliacijoms, kurios gali riboti asmens laisvę ir sąmoningumą. Šio tikslo siekti siūloma aktyvinant kultūros istorijos žinias, analizuojant įvairaus pobūdžio grožinius ir negrožinius tekstus, provokuojant mokinių diskusijas, mokantis rašyti įvairaus pobūdžio tekstus ir kurti viešąsias kalbas.

Pirmas modulio aspektas – žodžio, rašto, vaizdo epochų istorija ir skirtingi tekstų suvokimo būdai. Vertėtų pradėti nuo sakytinės kultūros, skatinant mokinius atpažinti šios kultūros tradicijos tąsą ir modifikacijas šiandien. Vėliau siūloma pereiti prie rašytinės (prisimenant masinės spaudos atsiradimą ir jos poveikį visai Europos civilizacijai bei lietuvių tautos formavimuisi), o nuo šios – prie vaizdo kultūros ir jos dominavimo šiais laikais. Svarbu, jog mokiniai suvoktų komunikacijos priemonių (medijų) ir teksto (skirtingų jų tipų) sampratos ryšius bei kaitą. Žinios apie komunikacines funkcijas turėtų padėti geriau suvokti tekste slypinčių reikšmių aktualumą ir pagelbėti mokiniams kuriant patiems. Siūloma skaityti ne vien teorinius tekstus, bet praktiškai analizuoti įvairius tekstus, skatinti mokinius ieškoti įdomių analizės objektų internete ar kitoje terpėje.

Antras šio modulio aspektas – mokymasis suprasti, kokį poveikį tekstai gali daryti žmogui. Dėmesio centre žodiniai ir vaizdiniai tekstai: publicistika, reklama, propagandiniai tekstai, jų poveikis ir argumentacijos būdai bei to poveikio etikos klausimai. Nuo analizės vertėtų pereiti prie savo tekstų – polemienio rašinio ar straipsnio, įtikinimo kalbos – kūrimo, numatant ne tik verbalinę, bet ir neverbalinę raišką, padedančią siekti įtaigos.

Trečias modulio aspektas – grožinės literatūros (atskirais atvejais – kitų meno rūšių) tekstų sąveika, poveikis adresatui bei jų „perskaitymo“ ryšys su kultūriniu-istoriniu kontekstu. Čia svarbios dvi kryptys: a) žinių apie grožinę literatūrą kartojimas ir gilinimas, b) žinių taikymas analizuojant grožinės literatūros tekstus, atkreipiant dėmesį į literatūrinės komunikacijos specifiškumą, kūrinio ir parašymo laiko bei aktualiojo (interpretacijos) laiko sąsajas. Naudinga pasitelkti grožinės literatūros kūrinių iliustracijų, jos adaptacijų kine, teatre, dailėje, skatinti mokinius ieškoti jiems įdomios literatūros pavyzdžių.

¹ Pateikiamus planus vertėtų suvokti kaip rekomendacijas ir pasiūlą, iš kurios mokytojai gali rinktis jiems patrauklią ir naudingą medžiagą bei idėjas. Didesnė medžiagos pasiūla turėtų būti naudinga diferencijuojant ir individualizuojant užduotis.

Ilgalaikis modulis „Teksto samprata, poveikio, sąsajos su kontekstu suvokimas“ teminis planas

Etapas/ pagr. jo uždaviniai	Temos	Val. sk. B(25)/I (31)	Sąvokos	Siūlomi tekstai, jų skaitymo būdai	Praktinė veikla ir vertinimas
I. Teksto samprata. Tekstas kaip komunikacijos akto elementas. Žodinės komunikacijos kaita kultūros istorijoje. Suvoks tekstą kaip komunikacijos aktą; Supras, kaip teksto tipas priklauso nuo komunikacinės terpės; kaip kultūros istorijos procese	Modulio tikslų, uždavinių pristatymas, į(si)vertinimo sistemos aptarimas. Komunikacija ir skirtingos ženklų sistemos. Tekstų tipai pagal komunikacinę terpę: žodinis, garsinis, vaizdinis. Sinkretiniai tekstai (teatras, kinas).	1 1	Komunikacija Kalba Kalbėjimas Tekstas Ženklas Turinys Raiška Terpė Sinkretinis menas	<i>Šventasis Raštas</i>, Jn 1, 1 – 18 „Pradžioje buvo Žodis“ arba komunikacijos galimybės, http://www.skrynia.lt/modules.php?name=News&file=article&sid=695. Analitinis skaitymas. G. Čepaitienė, K. Župerka <i>Lietuvių kalba: Vadovėlis XI–XII klasei</i>. S. Žuko ir kt. vadovėlis <i>Žmogus ir kalba</i>. V. Salienės ir A. Smetonos <i>Lietuvių kalba: Vadovėlis XI – XII klasėms</i>. Dž. Sviftas. Ištrauka iš <i>Guliverio kelionių</i> (Kaunas: <i>Šviesa</i>, 1997, p. 157–158, trečia dalis, 5 laida.0	Pokalbis apie komunikaciją, tekstų tipus pagal skirtingas komunikacines terpes. Ištraukos skaitymas, aptarimas (galima integruota pamoka tikybos ir lietuvių kalbos pamoka). Pokalbis apie skirtingas komunikacines terpes. Vaidmenų žaidimas / ištraukos <i>Kam reikalingi žodžiai, arba daiktai vietoj žodžių</i> inscenizavimas. (Galima integruota lietuvių kalbos ir filosofijos pamoka).

kito komunikacinė situacija ir teksto samprata;						Mokinių žinių ir gebėjimų diagnostinis vertinimas. Neformalusis mokinių įsivertinimas. Kaupiamasis vertinimas už dalyvavimą pokalbyje.
	Sakytinė tradicija ir jos dominuojančios funkcijos: maginė, atminties, didaktinė.	2	2	Sakytinė kultūra Tautosaka Mitas Pasaka Sakmė Padavimas Anekdotas Užkalbėjimas	Skirtingų žanrų tautosakos tekstai. Internetinis folkloras. Virginijus Savukynas. <i>Internetinis folkloras</i> http://www.skrynia.lt/modules.php?name=News&file=article&sid=373 http://www.citatos.com/folkloras.htm http://www.tinklink.lt/puslapiai/zymes/internetinis_folkloras/	Tautosakos tekstų analizė. Prisiminus pasakojamosios tautosakos žanrus, grupei mokinių užduodamas namų darbas – parinkti kelių tipų (pagal dominuojančią funkciją) internetinio folkloro pavyzdžių. Probleminiu teiginiu (tautosaka šiandien – atgyvenęs dalykas) pradedama diskusija apie tautosakos tipus ir funkcijas, funkcijų kaitą šiandien. Plačiau žr. <i>Praktiniai patarimai</i>
	Raštas. Kalbinės komunikacijos pasikeitimas	2	2	Rašytinė kultūra Atmintis ir	Ištrauka iš Platono <i>Faidras</i>, (p. 34–36) http://filosofija.podarbo.com/te	Mokinių žinių ir gebėjimų diagnostinis vertinimas. Kaupiamasis vertinimas už dalyvavimą pokalbyje. Formaliai gali būti vertinami tautosakos tekstų pristatymai. Smegenų šturmas, probleminantis sakytinės ir rašytinės kultūros skirtį /

				raštas	xtai/platonas_faidras.pdf	mokytojo paskaita.
				Gutenberg epocha	Mokytojų atrinkti grožiniai ir negrožiniai tekstai; vaizdinė ir medžiaga iš interneto.	Plačiau žr. <i>Praktiniai patarimai</i>
				Auditorija	Medžiaga mokytojui. Ištraukos iš:	Mokinių parengtos medžiagos pristatymas ir aptarimas. Bandymas drauge suformuluoti (i)vertinimo kriterijus: ar atitinka žanrą, tikslą, adresatą; ar atskleista tema.
				Masiniai skaitytojai	Lotmanas, <i>Kultūros semiotika</i> , 2004. „Sakytinė kalba kultūros istorijos perspektyvoje“; McLuhan, <i>Kaip suprasti medijas</i> , 2003 „Spausdintas žodis. Nacionalizmo architektas“, p. 179–179; Benedict Anderson <i>Įsivaizduojamos bendruomenės</i> , 1999, p.48–63).	Klausimas-galvosūkis apie spaudos poveikį tautai, bendrinės kalbos ir spaudos santykį. Siūlyti mokiniams mąstyti istoriškai. Diskusija apie spaudos vaidmenį šiandieninėje Lietuvoje.
				Rašytojai profesionalai		Plačiau žr. <i>Praktiniai patarimai</i>
				Romanas		Tuometinių ir šiandieninių laikraščių struktūros lyginimas.
				Moderni epocha / tauta		Kaupiamasis vertinimas už darbą
				Vizualinė kultūra	Umberto Eco, „Nuo interneto link Gutenberg: tekstas ir Hipertekstas“.	Namuose. išrašyti U. Eco straipsnio svarbiausias idėjas ir jas išsiaiškinti klasėje.
				Vaizdo epocha	http://www.balsas.cc/umberto-eco-nuo-interneto-link-gutenberg-tekstas-ir-hipertekstas	Diskusija: <i>ar vaizdų epocha pakeis žodžio, rašto epochą?</i> Namuose siūloma parašyti pastraipą šia ar panašia tema.
				Elektroninis tekstas	Alis Balbierius. „Vaizdų griūties laikai“.	Tikslinio teksto skaitymo pratybos.
				Hipertekstas	http://www.egzaminai.lt/failai/83_uz_duotys_2007_VBE_lietuviu_valstybine.pdf	

				Daugialypė terpė	Markas Prenskis. Skaitmeninio pasaulio čiabuviai ir imigrantai“.	
	Tekstas, jo komunikacinės funkcijos. Tekstų funkciniai stiliai.	1	2	Adresatas Adresantas Tekstas Funkcinis stilius Buitinis stilius Administracinis stilius Mokslinis stilius Meninis stilius Publicistinis stilius	G. Čepaitienė, K. Župerka <i>Lietuvių kalba: Vadovėlis XI–XII klasei.</i> S. Žuko ir kt. vadovėlis <i>Žmogus ir kalba.</i> V. Salienės ir A. Smetonos <i>Lietuvių kalba: Vadovėlis XI–XII klasėms.</i> M. Mažvydo <i>Katekizmo</i> Pratarinė. Mokytojo ir mokinių atrinkti skirtingų stilių tekstai.	Mokytojo paskaita. Skirtingų tekstų komunikacinės funkcijos aspektu analizė ir kūrimas. Sąvokų žemėlapių sudarymas. Plačiau žr. Praktiniai patarimai Kaupiamasis vertinimas už logišką sąvokų žemėlapių sudarymą.
II. Negrožinio teksto samprata ir poveikis. Mokysis suvokti negrožinius, kultūros tekstus taikydami tinkamas strategijas; pažins tekstų poveikio	Negrožinio teksto funkcijos – informavimo ir formavimo. Kalbinės, vaizdinės ir garsinės žiniasklaidos ir politinės, komercinės reklamos poveikio priemonės, padedančios paveikti	2	3	Manipuliacija Demagogija Politinė propaganda Ideologija Imagologija	Filmas „Uodega vizgina šunį“ (ištrauka), L. Donskio vadovėlio „Pilietinis ugdymas“ ištraukos. Reklaminiai ir kitokie vaizdažodiniai tekstai, pvz. Krekenavos reklama „kai norisi mėsos“, Lady Gagos nuotraukos.	Filmo ištraukos aptarimas. Mokytojo paskaita. Diskutuotinos, neetiškos reklamos (politinės ir komercinės) pavyzdžių atrinkimas namuose. Plačiau žr. Praktiniai patarimai

					Medžiaga mokytojui: L. Donskio publicistiniai ar eseistiniai tekstai (pvz., ...manipuliacijos ir viešoji erdvė postmodernioje politikoje // Politologija, 2004).	Kaupiamasis vertinimas akcentuojant argumentuotą dalyvavimą pokalbyje, diskusijoje.
	Įvairios priemonės aktyvinant adresatą: socialiai angažuoti įvairaus pobūdžio tekstai, socialinės reklamos funkcijos (sveiko gyvenimo būdo, pilietiškumo, ekologijos, atsakomybės propagavimas), kultūrinė reklama	2	3	Socialinė reklama Kultūrinė reklama	M. Daukšos <i>Prakalbos</i>, Vinco Kudirkos, šiuolaikinių publicistikos tekstų ištraukos Vytauto Radžvilo „Šliaužiantis totalitarizmas“, Tomo Venclovos „Aš dūstu“, Donato Petrošiaus „Nedūstu, nes nekėpuoju“, Algirdo Patacko „Aš irgi dūstu“ ir pan. tekstų laisvasis skaitymas. Koks nors klipas apie Lietuvos įvaizdį, pvz. filmukai užsienio auditorijai apie Lietuvai ir Vilnių, pvz. http://www.youtube.com/watch?v=GHR_B9J_fds&feature=related Vaizdo klipas <i>Atsibuskit</i>,	Skaitymo strategijų – greitojo, analitinio, atidžiojo, laisvojo – kartojimas. Mokinių atrinktų reklamos ir muzikinių klipų analizė (darbas grupėmis) išraiškingumo, etiškumo ir poveikio aspektais

					dainos iš albumo „Geltona. Žalia. Raudona“.	
Negrožinio teksto kūrimas. Kurs tinkamos struktūros apeliacinę kalbą ir samprotavimo rašinį; Vertins juos pagal aptartus kriterijus.	Iškalbos ugdymas. Viešųjų kalbų rūšys. Apeliacinės kalbos rengimas ir sakymas. Loginiai ir emociniai argumentai.	2	3	Retorika Apeliacinė kalba Ryšio su adresatu figūros Loginiai argumentai Emociniai argumentai	Apeliacinių kalbų pavyzdžiai. G. Čepaitienė, K. Župerka <i>Lietuvių kalba: Vadovėlis XI–XII klasei.</i> S. Žuko ir kt. vadovėlis <i>Žmogus ir kalba.</i> V. Salienės ir A. Smetonos Lietuvių kalba: <i>Vadovėlis XI–XII klasėms.</i> Sigito Gedos kalbos <i>Apgailėti ir tikėti</i> , sakytos 1988 m. rugpjūčio 23 d. Vingio parke, ištraukos analizė. http://www.youtube.com/watch?v=zfgtne2fxJk&feature=related	Pasirinktos kalbos įrašo peržiūra ir aptarimas akcentuojant dėmesį adresatui, santykį tarp racionalumo, logiškumo ir vaizdingumo, emociingumo. Įtampos tarp sakytinės ir rašytinės kalbos ryškinimas. Plačiau žr. <i>Praktiniai patarimai</i> Bandymas formuluoti kalbos į(si)vertinimo kriterijus sėkmingų ir nesėkmingų kalbų analizės pagrindu. Apeliacinių kalbų temų formulavimas: dėmesys adresatui, kalbėjimo situacijai, temos problemiškumui. Klasės draugų kalbų aptarimas ir vertinimas. Kalbėjimo vertinimo kriterijų tikslinimas.
	Dalykiniai tekstai. Samprotavimo teksto suvokimas ir kūrimas (tikslas, adresatas, pavadinimas,	3	4	Dalykinis tekstas Samprotavimo tekstas	G. Čepaitienė, K. Župerka. Lietuvių kalba. Vadovėlis XI–XII klasei.	Mokinių atrinktų gerų probleminių ir poleminių straipsnių analitinis skaitymas prisimenant komunikacijos schemą, atkreipiant dėmesį į funkcijų hierarchiją.

	rišlumas, tema, problema, pagrindinė mintis, siejimo priemonės, samprotavimo pastraipų ypatumai). Probleminis ir poleminis samprotavimo rašinys.			Polemika Argumentai už ir prieš	Arba: Medžiaga S. Žuko ir kt. vadovėlyje <i>Žmogus ir kalba</i> . Siūloma grįžti prie T. Venclovos ir A. Patacko tekstų.	Mokytojo parengtų samprotavimo kriterijų aptarimas, jų pildymas su mokiniais. Samprotavimo teksto kūrimo pratybos grupėmis. Temos, idėjos, teiginių ir argumentų santykis, įtikinamumo siekis. Poleminio straipsnio analizė argumentacijos aspektu. Bandytas sukurti poleminio straipsnio pastraipą atkartojant analizuoto straipsnio argumentacijos, pastraipos komponavimo būdą, ieškant loginių ir emocinių argumentų dermės. Probleminis ir poleminis samprotavimo rašinio rašymas, redagavimas. Klasės draugų rašinių aptarimas ir vertinimas pagal sutartus kriterijus. Kaupiamasis vertinimas už argumentuotą bendraklasių rašinių vertinimą. Formuojamasis rašinių vertinimas (su komentarais, kad vėliau būtų matyti mokinių pažanga ir jie galėtų sau kelti aiškius, apsibrėžtus tikslus.
III. Grožinio teksto samprata ir poveikis. Formuosis grožinės literatūros tekstų	Grožinės literatūros samprata, funkcijos. Gyvenimo ir literatūros skirtis. Literatūrinės	1	1	Grožinė literatūra Poetinė / estetinė funkcija	S. Žuko „Literatūros teorija“ 2 d. / Viliūnas „Nuo ko pradėti“ (knyga „Teksto analizė mokykloje“). S. Žuko ir kt. vadovėlis	Aktyvinantis pokalbis: <i>Kam reikalinga grožinė literatūra?</i> Žinių apie grožinės literatūros sampratą, funkcijų, poveikio, literatūrinės komunikacijos situaciją aktualinimas,

suvokimo ir analizės pagrindus.	komunikacijos situacija: autorius – tekstas – kontekstas – skaitytojas.			Literatūrinė komunikacija Autorius Pasakotojas Kalbantysis / lyrinis subjektas Kontekstas Estetinė vertė	<i>Žmogus ir kalba.</i> Mokytojo ir mokinių parinkti dienoraščių fragmentai, prozos, poezijos tekstai Vlado Šimkaus <i>Tobulas eilėraštis</i>	gilinimas. Kelionių aprašymo reklamoje, kelionių apybraižoje, „bloge“ ir grožinėje literatūroje lyginimas ar kitokio informacinio ir grožinio teksto ta pačia tema lyginimas.
	Grožinės literatūros įtaiga ir poveikis gyvenamajam metui.	1	1	Angažuotas menas	http://www.youtube.com/watch?v=TeaZK7DVGn4&p=4C850E3973F5A713&index=37&feature=BF B. Brazdžionio <i>Šaukiu aš tautą</i> http://www.youtube.com/watch?v=akUaATqBl8U arba Just. Marcinkevičiaus <i>Laisvė</i> http://www.youtube.com/watch?v=1P9Cjmf1vMI <i>Anties</i> dainos: Alio, alio http://www.youtube.com/watch?v=5KWRQCneh6s	Pokalbis, diskusija: <i>Kodėl Maironio ir Bernardo Brazdžionio, Just. Marcinkevičiaus eilėraščiai tapo vos ne himnais?</i> arba <i>Roko maršo reikšmė ir poveikis atkuriant Nepriklausomybę.</i> Roko dainų tekstų aptarimas poveikio gyvenamajam metui aspektu.

					arba <i>Ko tu stovi</i> http://www.youtube.com/watch?v=5vu1xis2rTY	
	Grožinės literatūros poveikis atskiram žmogui.	1	1		Mokinių ar mokytojo parinkti tekstai, galintys kelti skirtingas emocijas (juokinti, erzinti, guosti, provokuoti etc.)	Tekstų aiškinimasis grupėmis, savo interpretacijos pristatymas. Vaidmenų žaidimai Plačiau žr. <i>Praktiniai patarimai</i>
	Teksto skaitymas ir suvokimas priklausomai nuo konteksto. Daugiareikšmiškumas.	2	2	Daugiareikšmiškumas Interpretacija	Pvz. <i>Giesmių giesmė</i>, jos teologiniai, kultūrologiniai ir kiti komentarai bei iliustracijos. Dantės <i>Pragaro</i> ištraukos lyginimas su animaciniu filmu ar kompiuteriniu žaidimu <i>Dante's Inferno</i> ir pan.	Kaupiamasis ir formuojamasis vertinimas akcentuojant autentišką santykį su tekstais, originalias išvalgas. Svarbu išryškinti ne tik kūrinio parašymo kontekstą, bet ir skaitymo kontekstą, kaskart suteikiantį tekstui naujų reikšmių. Galima užduotis: sukurti šiuolaikinę <i>Giesmių giesmę</i>. Mokinio darbo pavyzdį žr. <i>Praktiniai patarimai</i>
	Grožinės literatūros rūšys, žanrai, jų išmanymo reikšmė suvokiant tekstą.	2	3	Poetinis principas Metafora Metonimija	Filmo <i>Baraka</i> ištraukos Daivos Čepauskaitės eilėraštis <i>Poezija</i> Žuko „Literatūros teorija“ 2 d. / Viliūnas „Nuo ko pradėti“ (knyga „Teksto analizė“)	Pokalbis: kuo poezija skiriasi nuo prozos? Plačiau žr. <i>Praktiniai patarimai</i>
						Klasikinė <i>Baraka</i> ištrauka aptačius akcentuojant aiškinantis, kaip veikia poetinės reikšmės skirtinguose menuose. Plačiau žr. <i>Praktiniai patarimai</i>

					Pasiekimų įsivertinimas. Dienoraščio idėjos pristatymas. Darbo būdų kitame modulyje numatymas. Rezultatų aptarimas: formuojamasis vertinimas ir įsivertinimas.

Siūlomi tokie vertinimo būdai:

Mokinių pasiekimai vertinami pagal pasiekimų aprašus atitinkančius, individualiose mokytojų vertinimo metodikose numatytus ir mokyklose patvirtintus užduočių atlikimo kriterijus. Vertinimo kriterijai ir būdai turi atitikti mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarką ir atspindėti pasiekimų lygį.

Modulio eigoje vertėtų taikyti formuojamąjį ir kaupiamąjį vertinimą. Šį vertinimą atlikti visą modulio laiką padėtų nuolatinio stebėjimo lapai kiekvienam mokiniui. Galutiniai ir tarpiniai atsiskaitymai vertinami formaliuoju vertinimu.

Diagnostinis vertinimas atliekamas pradėjus dirbti pagal modulio programą, siekiant išsiaiškinti mokinių mokymosi galimybes ir spragas, numatyti tolesnius mokymosi žingsnius, diferencijuoti ir individualizuoti ugdymo procesą. Diagnostinio vertinimo rezultatai turėtų būti lyginami su galutinių atsiskaitymų rezultatais.

Formuojamasis vertinimas vykdomas visą moduliui skirtą laiką, kad mokinys galėtų analizuoti pasiekimus ir mokymosi spragas, reflektuoti savo pažangą, projektuoti mokymosi bei tobulėjimo perspektyvas. Formuojamasis vertinimas taikomas visoms kalbinės veiklos rūšims. Šiame modulyje itin svarbu vertinti mokinio pasiekimus tobulinant sakytinės ir rašytinės kalbos įgūdžius, ugdantis kritinį mąstymą.

Kaupiamasis vertinimas – mokytojo kaupiama informacija apie mokymosi pažangą. Kaupiamuoju būdu surinkti įvertinimai paverčiami pažymiais: vienas pažymys rašomas už **pasirengimą** apeliacinei kalbai, diskusijai (medžiagos atranka, sisteminimas, apibendrinimas), kitas – už

bendraklasių įtikinimo kalbų, pastraipų **komentavimą ir vertinimą, dalyvavimą** pokalbiuose, diskusijose. Kaupiamąjį pažymį ar jo dalį galėtų sudaryti per pamokas gautos ir mokinio kaupiamos bei tvarkomos medžiagos įvertinimas ir mokinio savirefleksijos užrašų įvertinimas.

Iš viso mokinys gauna du tokius pažymius.

Formalusis vertinimas skirtas tarpiniam ir galutiniam atsiskaitymui. Numatomi šie tarpiniai ir galutiniai atsiskaitymai:

- tarpiniai: mokslinio teksto analizė pagal pateiktus klausimus; vizualiųjų, garsinių ir kinetinių tekstų suvokimas ir komentavimas; dalies (pusės?) mokinių – įtikinimo kalba; mokiniai, nesakę įtikinimo kalbos, atlieka teksto suvokimo užduotį, sudarytą pagal įtikinimo kalbą.
- galutinis: poleminių samprotavimo rašiniai.

Bendras modulio įvertinimas – bendras pažymys iš kaupiamojo ir formaliojo vertinimo (galutinis formaliojo vertinimo pažymys (rašinys) sudaro 40 proc. bendro įvertinimo vertės).

Praktiniai patarimai

I. Tautosakos funkcijos vakar ir šiandien.

Užduočių tikslas – padėti mokiniams suvokti tautosaką kaip sakininės kultūros dalį, tebegyvuojančią ir šiandien.

1. Mokinius suskirstyti grupėmis, skiriant užduotį prisiminti ir pateikti po vieną tautosakos žanro pavyzdį: pasaką, mitą, padavimą/ legendą, sakmę (ypač etiologinę, kur žodis atlieka maginę funkciją), užkeikimą, keiksmą, anekdotą.
2. Po to kalbantis nustatyti, kokias funkcijas tie tekstai atliko.
3. Kitai pamokai siūlyti mokiniams parinkti skirtingas funkcijas atliekančio internetinio folkloro pavyzdžių ir juos aptarti. Mokinių parinkti pavyzdžiai paprastai būna iškalbingi ir jiems aktualūs, tad galima pradėti ir platesnę diskusiją: kodėl šiandienos folkloras gana tiesmukas, sentimentalus, labai moralizuojantis? ką tai rodo apie senosios tautosakos kūrėjų ir mūsų pasaulėvaizdį? kodėl el. paštu gavę aptarėjo folkloro tekstų kai kurie juos tuoju pat ištrina (neaiškios autorystės, t.y. autoriteto, klausimas leisti grįžti prie sakininės ir rašytinės kultūros skirties – būtent pastarojoje, pagal Lotmaną, nebeapsitinkama anoniminio kolektyvo sukurtais tekstais) ir pan. Tokiu būdu būtų susidėlioti akcentai ir pasiruošta kitą pamoką kalbėti apie raštą, o vėliau eiti ir prie rašytinės kultūros.

II. Reklamos, siekiančios paveikti adresatą manipuliuojant, analizė.

Užduočių tikslas – formuoti kritinio manipuliuojančių tekstų, ypač reklamos, skaitymo įgūdžius (medžiaga parengta pagal Gintauto Mažeikio metodinę priemonę *Propaganda* (Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 2006)).

1. Mokiniai kartu su mokytoju aiškinasi sąvokas: manipuliacija, demagogija, politinė reklama, ideologas, viešieji ryšiai, stereotipas, komercinė reklama.
2. Mokytojas pateikia pagrindines propagandos taisykles (supaprastinimas, sudarkymas, perkėlimas, vieningumas, orkestravimas), mokiniai parenka pavyzdžių, juos komentuoja.

Politinė reklama:

Klausimai:

1. Kokias propagandos taisykles atpažįstate šiame plakate?
2. Apibūdinkite kuriamus Vokietijos ir Rusijos įvaizdžius.

Komercinė reklama:

Klausimai:

1. Ką reklamuoja šis plakatas?
2. Kodėl ši reklama pripažinta neetiška, seksistine?

Namų darbams galima skirti užduotį: parašyti pastraipą tema *Kokį moters / vyro stereotipą įtvirtina reklama?*

III. Įtikinimo kalbos.

Užduočių tikslas – formuoti įtikinimo kalbų analizės ir kūrimo įgūdžius.

Namuose užduodama peržiūrėti Sigito Gedos kalbos *Apgailėti ir tikėti* <http://www.youtube.com/watch?v=zfgtne2fxJk> ištrauką ir atsakyti į klausimus:

- kada ir kur buvo sakoma ši kalba?
- koks jos tikslas? pagrindinė mintis?
- kas ir kodėl joje kartojama?
- kas šią kalbą daro poetišką?

1. Klasėje kalba aptariama pagal nurodytus klausimus, galima drauge pasiaiškinti sunkiau suprantamas vietas (pvz., apie Mačernį, Europos protėvynę ir pan.).
2. Po to vertėtų klausti:
 - kuo skiriasi sakiniai ir rašytiniai tekstai? ar ši mitingo kalba tikrai atstovauja sakytinės kultūros tradicijai?
 - kokią funkciją ji atlieka – informavimo, apeliacinę, estetinę-emocinę? Galbūt ne vieną, tuomet kuri iš jų dominuoja?
 - kaip ji pasikeistų, jeigu svarbesnės taptų: a) informavimo, b) estetinė-emocinė funkcija?
 - kaip šioje kalboje aktyvinamas klausytojas? kada ir kaip minia reaguoja?
 - rašytiniame šios kalbos variante perėjimas prie klausytos dalies įvardijamas taip: *Dabar kalbėsiu parabolės intonacijomis*. Mokiniai mokytojo padedami aiškinasi, kas yra parabolė.
 - kodėl įtikinimo kalbose mėgstamos nuorodos į daugeliui žinomus tekstus?
3. Namų darbams siūloma sukurti patriotinės tematikos įtikinimo kalbą turint aiškų tikslą ir formuluojant pagrindinę mintį, mąstant apie adresatą, panaudojant jo aktyvinimo priemones, ieškant loginių ir emocinių argumentų dermės.

IV. Poetinis principas

Suvokti poetinę principą padėtų Rono Fricke's filmo *Baraka* ištraukos (41–50 minutės) aptarimas.

Klausimai:

1. Jeigu tai būtų žodinis tekstas, jį pavadintumėte proza ar poezija? Kodėl?
2. Apie ką ši ištrauka? Kodėl taip manote?
3. Koks miesto vaizdas ryškėja ištraukoje:
 - kaip konstruojama jo erdvė: kokios vertikalios ir horizontalios figūros ryškėja ištraukos pradžioje ir pabaigoje?
 - kokie vaizdai ir garsai kuria skubėjimo įspūdį?
 - kokį įspūdį kuria sulėtinami greitinami vaizdai, jų rodymas stambiu planu ir iš toli?
 - kodėl kelis kartus ištraukoje parodomas laikrodis? kokia reikšmę jis čia įgyja?
4. Kaip ir kokie filme rodomi žmonės:
 - ką jie veikia: išskirkite kelias jų veiklos sritis.
 - prisiminkite epizodą su trimis stotyje stovinčiomis rytietėmis mergaitėmis – kuo šis epizodas svarbus?
 - po šio epizodo pasikeičia veiksmo vieta: papasakokite, kur ir kaip toliau vyksta filmo veiksmas; kuo epizodai gamykloje primena prieš tai matytus miesto gyvenimo epizodus ir kuo jie skiriasi?
5. Analogijos kūrimas:

Paaiškinkite, kaip sukuriamas panašumas tarp viščiukų ir žmonių gyvenimo. Pakomentuokite filmo kūrėjų požiūrį į šiuolaikinį pasaulį.

Namų darbas: parašyti pastraipą mokinių pasiūlytomis temomis.

Ilgalaikis modulis „Teksto samprata, poveikio, sąsajos su kontekstu suvokimas“ planas

Parengė Klaipėdos „Ažuolyno“ gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Johana Jovaišienė konsultuojama ekspertų

I. Modulo plano įžanga

Klasė: II gimnazijos

Trukmė: 31 val. (išplėstinis kursas)

Numatyta visų lietuvių kalbos branduolio modulių seka: tai pirmasis iš keturių privalomųjų modulių XI klasei išplėtiniam kursui

Mokinių mokymo(si) patirtis: įgyti/ugdyti šios temos gebėjimai, žinios, supratimas.

Numatomi pasiekimai / laukiami rezultatai: įvardyti teksto tikslus, atpažinti teksto funkcinį stilių, tipą, žanrą, analizuoti šiuolaikinius žiniasklaidos mechanizmus, kritiškai vertinti įvairiausių reklamą, planuoti, komponuoti ir kurti tekstą, suvokti kalbą ir literatūrą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinį.

II. Modulo detalusis planas (mokymo(si) proceso seka)

Etapas, pamokos eilės numeris, tema	Val. skaičius	Tekstai	Praktinė veikla
1. Teksto samprata. Tekstas kaip komunikacijos elementas. Žodinės komunikacijos kaita kultūros istorijoje. 1.1. Lietuvių kalbos kurso pristatymas, supažindinimas su modulių programa, vieta literatūros kurso programoje, veiklos krypties numatymas.	1	Modulio programos ir modulių plano projektai.	Supranta modulio turinį, jo seka, susipažįsta su skaitytinės literatūros sąrašais, veiklos kryptimis, savarankiškais ir projekciniais darbais, vertinimo formomis ir būdais.
1.2. Tekstų komunikacinių funkcijų ir funkcinio stilių kartojimas.	1	G. Čepaitienė, K. Župerka. Lietuvių kalba XI-XII klasei. J. Perekrest, I. Varneckaitės knygos „Noriu Nobelio“ ištrauka.	Aptaria funkcinio stilių skirtumus, vartojimą. Analizuoja ištraukos veikėjos kalbą, komunikacinę funkciją, diskutuoja dėl šios knygos (ne)priklausymo grožinei literatūrai. Grupinis darbas: pristatyti funkcinio stilius, pateikti pavyzdžius su vaidybiniais elementais.

1.3. Komunikacija ir skirtingos ženklų sistemos: žodinės, garsinės, vaizdinės, sinkretinės.	1	R. Tamošaitis „Literatūra kaip gyvybės instinktas“ (ištrauka): http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2009-12-18-regimantas-tamosaitis-literatura-kaip-gyvybes-instinktas/37243 ; J. Matelio filmo „Prieš parsikrendant į rojų“ ištraukos, V. Kernagio atliekamos dainos „Margi sakalai“; „Maximos“, „Eurovaistinės“ ir kt. reklamos aptarimas.	Aptaria įvairių ženklų sistemų skirtumus, teikiama informacija, suvokia teksto temą, problemą, nusako pagrindinę mintį, jos poveikį žmogaus jausmams, protui.
1.4. Sakytinė tradicija, jos funkcijos, vartojimas šiandien.	1	V. Daujotytė. Literatūros erdvės. Pirmoji knyga XI-XII klasei. Smulkioji tautosaka. Antipatarlės (p. 44); V. Savukynas. „Internetas – (kvazi)žodinės kultūros sugrįžimas“: (http://www.emokykla.lt/lt.php).	Aptaria teksto temą, kritiškai vertina keliamą problemą, gvildena lietuvių liaudies patarlių perkeltines prasmes, analizuoja antipatarles, rašo pastraipą (laisvai pasirenka: pasakojimą ar samprotavimą) pagal liaudies patarlę, ja apibendrinami savo sukurtą istoriją: I gr. <i>Darbas gėdos nedaro, tinginiavimas šunų lodyti išvaro</i> ; II gr. <i>Kai širdžiai netinka, tai nė akys nekimba</i> ; III gr. <i>Kad ir šunio būdoj, bile tik savo</i> ; IV gr. <i>Glosto, kol naudingas, giria, kol reikalingas</i> .
1.5. Rašto formavimasis. M. Mažvydo pirmoji lietuviška knyga.	1	E. Bendyk straipsnis „Gutenbergas renkasi Google“; Z. Zinkevičiaus straipsnis apie pirmosios knygos pasirodymą; M. Mažvydo „Katekizmas“.	Pristato Gutenbergo epochą, atsako į klausimus pagal straipsnį, suvokia M. Mažvydo „Katekizmo“ pasirodymą pačiu laiku, išvelgia dialogą su skaitytoju lietuviškoje pratarėje „Knygelės pačios bylo lietuvininkump ir žemaičiump“. <i>Namuose rašo pastraipą – nuomonę apie rašytinę žiniasklaidą ir internetą.</i>
1.6. XIX a. Lietuvos kultūrinė visuomeninė situacija, masinės	2	McLuhano „Kaip suprasti medijas“ (iš skyrelio „Spausdintas žodis. Nacionalizmo	Aptaria masinės spaudos atsiradimą XIX a. („Aušra“ ir „Varpas“), akcentuoja Lietuvos

spaudos atsiradimas, jos komunikacinis poveikis.		architektas“, p.179-179) (ištrauka); B. Speičytė. „Neužvydėtina dalia juodo pranašo. Tezė ir ironija Vinco Kudirkos raštuose“ (ištrauka) (http://www.tekstai.lt/zurnalas-metai/506-2008-nr-12-gruodis/3662-brigita-speicyte-neuzvydetina-dalia-juodo-pranaso-teze-ir-ironija-vinco-kudirkos-rastuose.html), pateiktys apie V. Kudirką iš MOODLE erdvės (ištraukos).	visuomeninę politinę situaciją, suvokia XIX a. masinės spaudos reikšmę modernios kalbos formavimuisi, patriotinį išsivaduojamąjį pobūdį, misiją – šviesti žmones, keisti jų požiūrį, mokytis skaityti.
1.7. Žiniasklaida ir modernios tautos kūrimasis. Vaizdo epocha.	1	A. Balbierius. Esė „Vaizdų griūties laikai“; F. Beigbeder. Esė „Skaitmeninė knyga – lyg R. Bradbury‘io košmaras“.	Lygina dviejų skirtingų rašytojų (lietuvių ir prancūzų) požiūrį į knygą, diskutuoja, teigia savo požiūrį. Pasiskirsto užduotis projektiniam darbui: 1 tema. <i>Interneto komentarai. Ką jie byloja apie žmogų?</i> 2 tema. <i>Lietuvos televizijų veidas.</i> 3 tema. <i>Lietuviški serialai. Menas ar gyvenimo parodija?</i> 4 tema. <i>Klaipėdos laikraščiai: „Vakarų ekspresas“ ir „Klaipėda“. Kurį rinktis?“</i> Darbus pristatyti modulio aptarime paskutinėje pamokoje.
1.8. Kontrolinis darbas ir jo analizė.	2	Teksto suvokimo testas. Just.Marcinkevičius „Nu schitai wiss iusump ateia“ (iš V. Lissauskienės knygos „Teksto suvokimo užduotys. Pratybų sąsiuvinis X-XII klasei“.	Pritaiko įgytas žinias atlikdami teksto suvokimo testą. Aiškinasi padarytas klaidas.
2. Negrožinio teksto samprata ir poveikis. Negrožinio teksto funkcijos (informavimo ir	1	M. Martinaitis. „Ko moko motina gramatika?“ (ištrauka) (iš A. Pielikienės, V. Skučaitės knygos „Teksto suvokimo ir	Aptaria M. Martinaičio tekste išvardintas kalbos skurdėjimo priežastis, suvokia A. Sverdiolo metaforinį kalbėjimą, suformuluoja teksto temą ir

formavimo). Publicistiniai žanrai. 2.1. Kalbinės žiniasklaidos priemonės, padedančios paveikti adresatą ir siekti tikslo.		<i>kūrimo užduotys. Sudėtingesni rašybos ir skyrybos atvejai. Kaunas, 2007 (p. 42); A. Sverdiolo „Virtuali išvietės siena ir visų mūsų mintys“ (ištrauka) (iš S. Žuko, G. Notrimaitės, M. Ramonienės vadovėlio „Žmogus ir kalba“ XI-XII kl., p. 127); „Lietuvos rytas“, „Panelė“, „Žmonės“ ir kt.</i>	pagrindinę mintį, kritiškai vertina žiniasklaidos, interneto poveikį žmogui, diskutuoja apie populiariosios žiniasklaidos gausą, manipuliaciją adresatu.
2.2. Socialiai angažuoti įvairaus pobūdžio tekstai, jų poveikis visuomenei	2	M. Daukšos „Prakalba į malonųjį skaitytoją“, J. Važgauskaitės „Šokiruojantis reklamos rojus“ (iš A. Pielikienės, V. Skučaitės knygos „Teksto suvokimo ir kūrimo užduotys. Sudėtingesni rašybos ir skyrybos atvejai“. Kaunas, 2007 (p. 37).	Analizuoja tekstų socialinį pobūdį: XVI a. vid. teksto tikslas – vertinti gimtąją kalbą, didžiulot ja, XXI a. pr. – tik vartoti. Svarsto, kaip žodinė, vaizdinė, garsinė ir kt. reklama veikia žmones, diskutuoja.
3. Negrožinio teksto kūrimas. 3.1. Iškalbos mokymas. Viešųjų kalbų rūšys. Apeliacinės kalbos rengimas ir sakymas.	3	S. Žukas, G. Notrimaitė, M. Ramonienė. Žmogus ir kalba. Lietuvių kalbos vadovėlis XI-XII kl. (p. 84)	Pristato grupėse paruoštas apeliacines kalbas, aptaria ir vertina jų logiką ir kalbos taisyklingumą. I gr. XXI a. žmogus – žiniasklaidos auka. <i>Pagrįskite arba paneikite šį teiginį.</i> II gr. XXI a. žmogus – reklamos vergas. <i>Pagrįskite arba paneikite šį teiginį.</i> III gr. Gyvenimo grimasos žiniasklaidoje. <i>Argumentuokite.</i> IV gr. <i>Kokią reklamą uždraustumėte? Pateikite pavyzdžių</i>
3.2. Dalykiniai tekstai. Samprotavimo teksto ypatybės (tikslas, adresatas, pavadinimas, problema, pagrindinė mintis, siejimo priemonės). Probleminis ir polemiskis samprotavimo rašinys.	2	S. Žukas, G. Notrimaitė, M. Ramonienė. Žmogus ir kalba. Lietuvių kalbos vadovėlis XI-XII kl. (p. 97, 240)	Suvokia problemos ir polemikos skirtumus, grupėse kuria galimo rašinio išklotinę, pvz. <i>Kokias vertybes (antivertybes) formuoja šiuolaikinė žiniasklaida?</i>

3.3. Samprotavimo rašinio rašymas ir analizė	3		Rašo samprotavimo rašinių pagal pateiktas temas, pvz. <i>Ar šiuolaikinė žiniasklaida ugdo asmenybę?</i> Analizuoja ir taiso esmines pagrindines rašinio klaidas, pateiktas klaidų analizės lape: įžangos klaidos, pastraipų struktūros klaidos, apibendrinimo klaidos, temos atskleidimo klaidos.
4. Grožinio teksto samprata ir poveikis. 4.1. Grožinės literatūros samprata, funkcijos. Gyvenimo ir literatūros skirtis. Grožinės literatūros įtaiga ir poveikis gyvenamajam metui.	1	V. Daujotytė „Gyvenimas ir tekstas“ (<i>iš knygos „Tekstas ir kūrinys“</i> , p. 43) (ištrauka); P. Širvio skaitomas eilėraštis (Rašytojų balsai. CD); V. Kernagio dainuojamoji poezija, pvz. „Kai sirpsta vyšnios Suvalkijoje“.	Aptaria V. Daujotytės teksto mintis, diskutuoja apie grožinio teksto (eilėraščių) įtaigą, poveikumą, estetinį grožį. Geba aptarti grožinės literatūros ir gyvenimo skirtumus.
4.2. Grožinio teksto poveikis žmogui. Literatūros tekstas – gyvenimiškų situacijų atkartotojas	2	S. Parulskio „Skylės“, A. A. Jonyno „Išteisintas (Barabas)“, J. Erlicko „Iš Prano Blinkevičiaus poezijos sąsiuvinii“, K. Donelaičio Slunkiaus epizodas.	Geba paaiškinti grožinės literatūros tekstų keliamą poveikį: juokina, pikcina, erzina, ironizuoja, moralizuoja ir kt.
4.3. Grožinio kūrinio daugiareikšmiškumas, (poveikis) XXI amžiaus žmogui.	2	D. Šimonio „Salvės. Holograma“; A. Mikutos „Legendinės žolės“, „Kaminkrėčio Klemenso pasakaitė“; K. Donelaičio „Metų“ ištrauka.	Lygina klasikos kūrinio ir dabartinių poetų kūrinii prasmes, grožinio teksto kaitą: Donelaičio „Metų“ pamokslai ir dabartinių tekstų ironija
4.4. Grožinės literatūros rūšys, žanrai, jų išmanymo reikšmė suvokiant tekstą.	1	S. Žukas. Literatūros teorija; „Teksto analizė mokykloje“. J. Erlickas „Neramus jaunimas“ (istorinė drama) ir B. Sruogos „Milžino paunksmė“ (istorinė drama), J. Erlicko „Troleibusinės novelės“, A. Mickevičiaus „Odė jaunystei“.	Suvokia literatūros rūšis ir žanrus aptardami tekstus, kuria odę internetui.

Modulio „Teksto samprata, poveikio, sąsajos su kontekstu suvokimas“ aptarimas, projektinių darbų pristatymas.	1		Pristato grupėse atliktus tyrimus, apibendrina modulyje įgytas žinias.
Rezervinis laikas	3		

Pastaba: Praktinių patarimų ir užduočių pavyzdžių, tinkamų dirbti pagal šį planą, žr. *Priede Nr. 1.*

3.2. 11 klasės modulis „Tapatybės raiška“

Modulis „Tapatybės raiška“ ypač aktualus šiais laikais. Kas aš esu – savo valstybės pilietis, lietuvis ar tiesiog Europos ar pasaulio gyventojas? Ar svarbu šiandien išsaugoti tautinį savitumą, kai didėja tautų migracijos mastai? Ar tautinės kultūros puoselėjimas vis dar vertybė ar praeities atgyvena? Kodėl svarbi gimtoji kalba, jei ateityje žadu siekti mokslų užsienyje? Tokius ir panašius klausimus turėtų kelti mokytojas ir mokiniai skaitydami ir aptardami modulio tekstus, be to, svarbu remtis ne tik kultūros tekstais, bet įtraukti ir mokinių šeimos bei asmeninę patirtį, naudoti savo krašto medžiagą.

Sąvokos „tapatybė“, „tapatumas“ gali būti suprantamos kaip žmogaus buvimas savimi priimant bendruomenės, tautos, valstybės ar kokio kito kolektyvo vertybes ir reikšmes. Individualiai asmens tapatybei skiriamas 12 klasės modulis „Asmens sampratos raida“, o ši programa orientuojasi į kolektyvinę tapatybės supratimą, pirmiausia – lietuviškąją tapatybę (mokyklose negimtąja kalba būtinos šio modulio korekcijos).

Nereikia užmiršti, kad tapatybės raidą veikė ir tebeveikia kompleksas įvairių istorinių, kultūrinių, geografinių įtakų. Tačiau šiuo metu svarbu ne kelti hipotezes apie priešistorinius laikus, o remtis šaltiniais, kurie liudytų, kaip formavosi moderni lietuvių tauta. Mokiniam svarbu suprasti, jog savosios tapatybės klausimą lietuviai iškėlė ne kokiais nors praamžių ir netgi ne Mindaugo valdymo laikais, o, palyginti, visai neseniai – XIX amžiuje, kai ėmė rasti moderni visuomenė, apmąstanti ir netgi sąmoningai kurianti *tautos, tautos žmogaus* paveikslą (LDK tapatybė bus aptariama daugiakultūriškumo modulyje). Kai kurie lietuviško tapatumo vaizdiniai, pvz., papročiai, tautosaka, šiame modulyje taip pat turėtų rasti vietą, tačiau aptarti juos siūlytume ne atskirose pamokose, o aiškinantis jų atgaivinimą šiuolaikinėje literatūroje, dailėje, kine ir kituose meno kūrinuose.

Ilgalaikis modulio „Tapatybės raiška“ teminis planas

Pamokų sk.	Temos	Teorinės sąvokos	Negrožiniai tekstai	Grožinė literatūra	Medijos	Gebėjimai, kompetencijos, nuostatos	Veikla, idėjos (siūlymai)
2	Modulio turinys. Sąvokų <i>tapatybė, tapatumas</i> išsiaiškinimas. Visuomenės kuriamų mitų reikšmė formuojant tapatumą.	Tapatybė; mitai; ideologija; integracija; globalizacija; pasaulėžiūra savigarba; tauta; tradicija;	1. S. Juknevičius. Mitų reikšmė formuojant tapatumus... (Kn. Lietuvių tapatybė: tarp realybės ir utopijos.- V.,2007,p.172) 2. L. Donskis. Tapatybė: savęs klasifikavimas ar pasiekimas? http://www.balsas.lt/print/269744 3. O. Milašiaus paskaita, skaityta 1919m. Paryžiuje.			- analizuodami praeities ir dabarties tekstus, formuojasi tapatybės sampratą; - suvokia tapatybės refleksijos svarbą; - žino, moka paaiškinti ir vartoti <i>tapatybės</i> sąvoką - mokosi kaupti ir klasifikuoti medžiagą, planuoti darbą, numatyti galimą rezultatą.	Mokyt. pristato modulio turinį (tikslus, uždavinius), paaiškina, kuo modulio aspektas gali būti įdomus ir aktualus šiandien. <u>Ilgalaikiai darbai:</u> I. Projektas, pranešimas ar pan. apie savo krašto kad ir ne itin garsius rašytojus, dailininkus ir kt. menininkus (mok. gali paieškoti informacijos, pavaikščioti po savo krašto muziejus, bibliotekas, galerijas, renginius, pasidomėti, kaip save suvokia, ką daro krašto menininkai (pvz., savuose kraštuose vykstantys festivaliai gali būti įdomūs kūrybingiems mokiniams, kuriems įdomu ne tik literatūra - tegu apie tai, kas vyksta, rašo reportažus; ima interviu ar nueina į konferencijas, susitikimus). II. Žmonės, garsinę ir garsinantys Lietuvą: Sarbievijus, Čiurlionis... ir kt. Užd: Parengti ir pasakyti viešąją kalbą. Pažymys už ilgalaikes užduotis gali būti modulio įskaitinis pažymys

1	Modernios tautos formavimas ir praeities aktualizavimas	savi- mo- nė	A. Mickevičiaus „Pono Tado“ pradžia ir interviu su Tomu Venclova „Lietuvis, tai yra tikras lenkas“	S.Daukanto „Būdo“ ištr. A. Baranausko „Dainu dainelė“ ištr. D. Poškos „Šlovės dievaitė“ ištr. S. Stanevičiaus „Odė žemaičių“ lyginti su K. Donelaičio „Ak, kur dingot, barzdotos galdynės“.		- geba dirbti kolegiškai; - mokosi apibendrinti; - geba argumentuoti savo nuomonę; - kelti hipotezes; - išklausti ir aiškiai formuluoti mintis;	<u>Metodas:</u> Klasės smegenų šturmas Mokyt. užduoda klausimą, pvz: - Kas žmones vienija į tautą? Klasė pateikia kiek įmanoma daugiau idėjų, pvz: kalba, kraujas, žemė, kraštovaizdis, bendri siekiai, idealai, vertybės... Atsakymai surašomi lentoje. Mok. dirba poromis: pasirenka vieną atsak., tariasi, parenka pavyzdžių, įrodo savo nuomonę. Visiems baigus klasė įvertina (įtikinamiausia, įdomiausia ir kt. nuomonė) Galimi pokalbio klausimai: - Mažos ir didelės tautos žmogus – ar skiriasi jo pasaulio suvokimas, būdas...? - Ar bet kuris eilinis žmogus yra tautos formuotojas?
1	Savimonės pradžia. Bendrinės kalbos formavimas.	tauti- nis idealas	Kartojimas: M. Daukšos Prakalba į malonų skaitytoją J. Basanavičius „Priekalba“ („Aušra“ nr. 1, 1883) ištr. V. Kavolis „Slaptoji lietuvių galia“ (apie Kudirką)	Zauerveinas „Lietuvninkai mes esame gimę“ „Lietuva ant visados“ Maironis Iš „Jaunosios Lietuvos“; „Užtrauksim naują giesmę“, „Kur bėga Šešupė“, „Nebeužtvenski upės“, „Taip	Airio sukurtas dokumentinis filmas apie lietuviškų knygų kontrabandą (ištr.) Šių dienų pop. dainininkai dainuoja Maironį	- įtvirtina istorinio kultūrinio konteksto sąvoką; - kartoja ir geba naudotis įgytomis žiniomis; - geba atskleisti tautinės tapatybės ir raiškos santykių grožiniuose tekstuose; - ugdomi kritinį mąstymą;	<u>Klausimai pokalbiui:</u> - Ar žmogus privalo prisiimti atsakomybę už savo tautą? (Galima diskusija: Kodėl A. Baranauskas atsimetė nuo lietuvių? (Žr. Aleksandravičius. Giesmininko kelias, p. 249 - 255)

		V. Asakavičiūtės str. „Tautinio tapatumo transformacijos XIXa. pb. XXa. pr.“ ištrauka.	niekas tavęs nemylės“			
1	Tautinio charakterio kūrimas. Dorovės aktualizavimas.	tautinis charakteris	J. Girnius. „Lietuviškojo charakterio problema“ (ištr.)		- geba suprasti negrožinį tekstą remdamiesi kultūros bei literatūros kontekstu. - geba dalyvauti pokalbyje: veiksmingai klausytis, klausiti, atsakyti, argumentuoti, prieštarauti;	<u>Klausimai pokalbiui:</u> - Ar priklausymas tautai lemia žmogaus charakterį ir mąstymo savitumą?
4	Tarp baltiškiosios ir LDK tapatybės. Baltiškiosios tapatybės irimas.		V. Krėvė. „Skirgaila“		- geba raiškiai skaityti, mokosi kurti išivaizduojamus vaidmenis; - geba analizuoti dramos kūrinį suprasdami ir mokėdami vartoti terminus <i>drama, kolizija, konfliktas</i> ir kt. - remdamiesi	Skaityti vaidmenimis atskiras scenas, kurti atskirų epizodų scenografiją.

				drama, geba paaiškinti pagr. veikėjo vidinį konfliktą ieškant savosios ir tautos tapatybės;	
2	Tautos gyvybė ir gerovė - dorovėje	S. Šalkauskio, A. Maceinos str. ištraukos. Idėjų pristatymas. J. Balčiaus str. „Doroviniai tautos ir valstybės vienybės pagrindai“ (Kn. Lietuvių tapatybė: tarp realybės ir utopijos.- V.,2007,p. 218) ištrauka Internetė spausd. str. „Apie lietuvių tapatybę ir moterų ištikimybę vyrams“ (pagal TV laidą „Tapatybės labirintai“)	V. Mačernis. Vizijos. B. Brazdžionis ?? J. Aistis „Peizažas“, „Vienas kraujo lašas...“	- geba aptarti grožinį kūrinį (eilėraščių) tapatybės aspektu;	
	Vietos – giminės,	M. Martinaičio pasakojimas apie	S. Nėris. „Širvinta“, „Tu	- geba aiškiai ir apibendrintai	<u>Pokalbis</u> : Ar svarbu puoselėti vietos tapatybę?

tarmės – tapatybė	namų parsivežimą; Interview su S. Parulskiu (apie Obelius)	nubusi“ ir kt. eil. apie gimtinę; M. Katiliškis. Pasirinktinai „Užuovėjos“ arba „Miškais ateina ruduo“ ištr.; savojo krašto kūrėjai		išsakyti nuomone; - gilina grožinio teksto analizės įgūdžius; - ugdomi nuostatą domėtis savo krašto kultūra; - geba parengti vizualinę projekto medžiagą; - reflektuoja savo veiklą, numato tobulėjimo galimybes;	Žemaičių tautinis atgimimas tęsiasi iki šiol (pasų reikalavimas, savo tinklalapio, leidinio žemaičių kalba steigimas) <u>Projektų apie savo krašto kūrėjus pristatymai</u>
Tapatybė iševijoje ir sovietmečiu	A. Škėma apie lietuvių kultūros išsigimimą iševijoje (esė) <i>Literatūros lankų</i> diskusijos	.	J. Meko filmai, A. Kezio fotografijos ir pan.	- geba naudotis kitų dalykų pamokose įgytomis žiniomis ir įgūdžiais (dailė)	
Noras atgaivinti istoriją, grįžti prie savo šaknų, naujos aplinkos poveikis		K. Bradūnas (žemdirbio pasaulėjauta) A. Mackus (kaip priešprieša) Katiliškis		- taiko anksčiau įgytas žinias, supranta teksto ir konteksto ryšį;	
Tapatybės skilimas		Just. Marcinkevičius		- remiasi tarpdalykiniais	<u>N.d. tikrinimas:</u> Grėsmė lietuviškajai tapatybei (Albrechtas:

sovietinėje Lietuvoje	V. Kavolis: kritiška lietuviybė ir mylinti lietuviybė: (T. Venclova ir Just. Marcinkevičius) Str. „Ar gali nelaisvoje visuomenėje egzistuoti nepriklausomas žmogus“ ištr.	„Mažvydas“ J. Grušas. „Barbora Radvilaitė“ (ištr. Radvilo Juodojo monologas (palyginti požiūrį).		ryšiais (istorija: reformacija Lietuvoje); - geba suprasti alegorinį kūrinio planą; - keldami klausimus ir diskutuodami ugdomi kritinio mąstymo ir kultūringos diskusijos gebėjimus;	„Per dievą į Prūsiją Lietuvą atvesiu“; Reformacija). <u>Darbas su tekstu pamokoje:</u> Mažvydo vidinis konfliktas: dievo ar Lietuvos tarnas? <u>Mokytojo aiškinimas:</u> Alegorinis dramos planas: sovietinio inteligento susidvejinimo išraiška – tarnavimas valdžiai ar tėvynei? (Mažvydas: „Lietuva neatleis!“).
Tradicinių vertybių žlugimas		J. Aputis. Novelės. „Šūvis po Marazyno ažuolu“; R. Granauskas „Duonos valgytojai“	V. Kisarausko paveikslas „Lietuvis“ (žmogus, bandantis įveikti grotas) Šiais laikais studentų kurtas animacinis filmas pagal „Duonos valgytojus“ (tradicijos pabaiga)	- atpažįsta tapatybės raišką sovietinės lit. kūrinuose; - geba aptarti grožinį tekstą (novele) duotu aspektu; - mokosi lyginti skirtingos raiškos pasakojimus;	
Kultūrinės tapatybės ieškojimas: menininko	T. Venclova. „Lietuviškojo stereotipo problema“ (1993)		A. Grikevičiaus meninio filmo „Sadūto tūto“ (1974)	- mokytojo padedami mokosi suprasti audiovizualinius	Diskusiniai klausimai filmui aptarti bus nuotolinėje erdvėje.

savijauta sovietmečiu		ištraukos; (priminti J.Girniaus str. apie tautinį charakterį; lyginti.		arba ištraukos aptarimas	kūrinius; - geba paaiškinti perkeltinę filmo (vaizdo) prasmę;	
Tautinio orumo, pasididžiavimo savo tauta atstatymas	Tautinis sąjūdis	S. Geda „Giesmė apie pasaulio medį“		Dokument. filmai: Sąjūdžio mitingas, 1988. S. Gedos kalba; Apie Baltijos kelią; Sausio 13 – ają.	- geba apibūdinti dokument. filmo žanrą ir jo svarbą tautos kultūrai; - ugdosi nuostatą reflektuoti savo, šeimos, tautos patirtį; - ugdosi poreikį domėtis savo krašto, tautos istorija;	Galima pradėti nuo grupės „Skylė“ videoklipų : dainų „Ar nelietuviškai paukščiai čia suokia“, „Ar nekariaučiau, jei...“, „Priesaika“ Skatinti kurti dokumentiką paremtus filmukus apie savo mokyklą, kaimą (miestą), filmuoti svarbiausius savo krašto kultūros įvykius; mokytis montuoti, įgarsinti, numatyti scenarijų ir kt.
Globalizacijos veikiama tapatybė	Migracija; savi-nieka;	D. Staponkutės str. „Motinų tylėjimas“	A.Marčeno eil. „Mėnulyje nieks negyvena“ (lyginti su Gedos „Pasaulio medžiu“. Abu parašyti Nepriklausomybės laikais, tekstus skiria 13 metų)	S. T. Kondrotas. „Neužsikrauti naštos“: http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2007-11-12-saulius-tomas-kondrotas-neuzsikrauti-nastos/4189	- lavina grožinio ir negrožinio teksto suvokimo įgūdžius; - geba atpažinti ir aptarti lietuviškosios tapatybės problemą įvairiuose tekstuose.	Galimi klausimai ir užduotys:
Saviironija			J. Erlickas	Filmukas apie tapatybę; DVD		<u>Diskusija:</u> Ar Lietuva yra patriotiška? Ar valstybinės

ar savinieka? Poveikis kalbai ir tautiškumui	A. Gražiūnas. Tautos dvasia kalboje ??	tapatybė.lt Videoklipas „Atsibuskit, lietuviai!“ Plakatas: „Atiduokim Lietuvą Skandinavijai!“ Linas Rimša „Sutartinės Party“ (moterų atliekamos sutartinės ir dainos apipinamos skoliniais) Die2kai: socialinis romansas. http://www.youtube.com/watch?v=89StD4HMw0U		šventės svarbios lietuviams? Ar sportas skatina patriotizmą? (Šiai diskusijai galima pasiremti G. Morkūno esė „Rėkimas žaidžiant Lietuvai“ Žr. S. Žuko, G. Notrimaitės ir kt. Lietuvių kalbos vadovėlių, p. 59
Lietuviškumo metamorfозės	instaliacija; kom-	V. V. Jurgučio, Š. Nako, G.Sodeikos, L. Rimšos		Po vieną kūrinį gali pristatyti iš anksto pasiruošę gabesni mokiniai, lanką dailės ar muzikos mokyklas, arba mokytojas.

šiuolaikinių kompozitorių audiovizualinėje kūryboje (pristatymas)	piuterinė muzika; video-projeccija;		kūriniai (rašai DVD formatu) Animacinis filmas „Laumių kultūvėlės“ http://www.youtube.com/watch?v=4aBwNyO_mOc		(Galima šiuos dalykus kelti į kūrybiškumo modulį; dirbant sieti su tapatybės raiška).
Dvigubas tapatumas: nacionalinė ir europietiška	nacionalizmas; stereotipas; komo-	M. Martinaitis iš „Kukučio baladžių“ „Eksperimentas“	Ugnė Karvelis operatoriaus H. Gulbino videofilmuose; Interviu su J.		
tapatybė	poli-tizmas		Pajauju http://www.lnb.lt/lnb/selectPage.do?docLocator=9226EBDE730111DF8B91746164617373&inlanguage=lt&pathId=132		Rezervinis laikas

Vertinimo būdai atitinka anksčiau aprašytus būdus.

3.3. 11 klasės modulis „Daugiakultūrė Lietuvos literatūra“ (B (43) / I (54) pam.)

Modulio tikslas – suteikti žinių apie daugiakultūriškumą kaip istorinį ir dabarties reiškinių, laužyti etninius ir kt. stereotipus, formuoti platesnį požiūrį į bendruomeniškumą, skirtingų tautų ir konfesijų sugyvenimą, skiepyti toleranciją *kitam* ir *kitokiam*.

Šio tikslo siūloma siekti priartinant kultūros istoriją prie mokinio patirties ir taip pagelbstint jam susivokti dabartyje. Todėl pateikiant medžiagą laikomasi tam tikros logikos: pirmiausia mokiniai supažindinami su daugiakultūriškumo samprata ir aktualumu mūsų dienomis, vėliau laikantis chronologijos principo nagrinėjamos temos, skirtos daugiakultūriškumui kaip istoriniam reiškiniui (bendras LDK paveldas, lietuvių-lenkų santykiai, lietuvių-vokiečių santykiai, lietuviai ir žydai, karaimai, lietuvių-rusų santykiai), daugiakultūriškumui XX a. (tarpukario Lietuva, sovietmetis). Kiekvienas modulio teminis blokas taip pat konstruojamas panašiu principu: sąsajos su dabartimi ir aktualinimas, žvilgsnis į istoriją ir – vėl dabarties refleksija.

Istorinei daugiakultūriškumo sampratai Lietuvoje atverti pasitelkiami tie lietuvių ir kitų tautų (lenkų, vokiečių, žydų, karaimų / totorių, rusų) santykių aspektai, kurie ne tiek išryškina probleminius santykių niuansus, bet labiau pabrėžia, kuo šių tautų gyvenimas kartu praturtino Lietuvos kultūrą.

Sambūvio daugiakultūrėje visuomenėje patirties pažinimas padės mokiniams suprasti daugiakultūriškumo tradiciją, dabartines daugiatautiškumo apraiškas, leis pasijusti daugiatautės visuomenės nariu ir padės suvokti esmines modulio idėjas – puoselėti toleranciją, sugyvenimą, stiprinti poreikį suprasti *kitą*, mokytis refleksijos apie *kitą* šalia savęs ir save patį, kaip Europos pilietį, kuris gyvena turtingą daugiatautę kultūrinę patirtį turinčioje šalyje, nuo krikščionybės laikų aktyviai dalyvavusioje Europos visuomeniniame, politiniame ir kultūriniame gyvenime.

Kadangi šiame modulyje dėmesys sutelkiamas į tolerancijos ir supratimo ugdymą, mokymosi proceso metu siūloma daugiau remtis ne gožine literatūra, bet įvairiais straipsniais, daugialypės terpės medžiaga – tai pravers mokant(is) nuomonės, požiūrio raiškos, ugdant(is) gebėjimus pažinti poveikio mechanizmus, mokant(is) vertinti, gilinant kalbinės raiškos gebėjimus ir pan. Šio modulio temos labai parankios probleminiams klausimams formuluoti, tad manome, kad mokytojui šis modulis – puiki atspirtis organizuojant diskusijas, mokant rašyti diskusinius, samprotavimo rašinius, pranešimus.

Modulis – ir galimybė kaupti medžiagą įvairiems integruotiems projektams, pranešimams, tyrimams, kuriuos galima atlikti kaip atskirus darbus ar panaudoti kitų modulių metu rašomiems diskusiniams straipsniams ar organizuojamoms diskusijoms: siūlomos modulio temos suteikia žinių ir tikrai praplečia mokinių kultūrinį akiratį, padeda įveikti stereotipus ir baimes, iškilusias dėl riboto žinojimo ir išankstinio nusistatymo.

Pastaba: Tai, kas pažymėta *, plačiau aptariama praktiniuose patarimuose.

Ilgalaikis modulio „Daugiakultūrė Lietuvos literatūra“ teminis planas

Pamokų skaičius B / I	Temos	Teorinės sąvokos (visam moduliui)	Negrožiniai tekstai	Grožiniai kūriniai	Medijos	Gebėjimai	Praktinė veikla (idėjos)
1 / 1	I. Daugiakultūrė Lietuva. 1.1. Supažindinimas su moduliu: modulio tikslai ir uždaviniai, vieta kitų modulių kontekste; veikla; laukiami rezultatai;	Daugiakultūriškumas (multikultūriškumas), daugiakalbystė, etnosas, etnocent-	Str. apie daugiakultūriškumo (daugiakalbystės) sampratą (pasaulio ir Lietuvos kontekstai). Kalbos, pasakytos Pasaulio tautų teisuolių apdovanojimo ceremonijoje Užupio gimnazijoje (http://www.jmuseu.lt/index.aspx?Ele		Įvairios pilietinės iniciatyvos virtuosose svetainėse (pasirinkti siužetus, aktualius daugiakultūriškumo, tautinės ir religinės tolerancijos temoms, pvz., „Pasaulinę tolerancijos dieną – atsisveikinimas su rasistiniais užrašais“; „Pasaulio Tautų	Dalyvauja pokalbyje: remdamiesi nurodytu ar pasirinktu straipsniu, daugialypės terpės medžiaga reiškia savo požiūrį, argumentuoja savo nuomonę, kelia hipotezes, apibendrina. Aptaria daugiakultūriškumo, daugiakalbystės sampratą.	Sudominimas – formuluojamos problemos: kuo modulio tema aktuali šiandien – kodėl apie daugiakultūriškumą, daugiakalbystę aktualu kalbėti šių dienų visuomenėje (tolerancijos, <i>kito</i> supratimo problemos)*. Plačiau žr. metodinėse rekomendacijose. Bendras su mokiniais hipotezių kėlimas, nuomonių aptarimas. Pokalbis: Kodėl mes šiandien kalbame apie daugiakultūriškumą, daugiakalbystę? Mokytojo aiškinamasis pasakojimas, modulio

	atsiskaitymo formos ir vertinimo kriterijai.	rizmas , nacionalizmas, ksenofobija, rusofobija, polonofobija, antisemitizmas, kultūrinė ir religinė tolerancija, asimiliacija, valstybinė kalba, gimtoji kalba, vietinės	ment=ViewArticle&TopicID=45)		Teisuolių gretos pasipildys 16 lietuvių“; „Savaitė prieš rasizmą“; „Bendraujančios kultūros: pokalbis apie toleranciją“ (http://www.ore.lt/article.php?action=get&id=1014211) Socialinės akcijos prieš tautinę ir rasinę diskriminaciją (www.visiskirtingi visilygus.lt/lt/index.php?option=com_frontpage&Itemid=14 ; http://www.jrd.lt/index.php?297932133).	Supranta, kuo daugiakultūriškumas reiškiasi Europoje, Lietuvoje dabar.	tikslų ir uždavinių formulavimas. Modulio ilgalaikių darbų aptarimas ir pasiskirstymas (kaip ilgalaikiai darbai gali būti siūloma ir tai, kas šioje skiltyje žymima namų darbų nuoroda. Siūlytina šiuos darbus aptarti su mokiniais ir kartu nuspręsti, kurie darbai ir kokia forma turės būti atlikti). Darbų vertinimo sistemos aptarimas. N. d. Rasti informacijos pasirinktu ar nurodytu daugiakultūriškumo temos aspektu ir pasiruošti ją pristatyti grupėmis (labiau su literatūra susijusios temos siūlytinos IK): • (IK) Įvairių tautų stereotipai lietuvių tautosakoje. • Lietuvos stereotipas kitų tautų atstovų akimis. • (IK) Kitų tautų atstovai lietuvių grožinėje literatūroje. • Kitų tautų atstovų įvaizdis Lietuvos žiniasklaidoje. • Įvairių tautų stereotipai anekdotuose. • Etniniai stereotipai miesto piešiniuose (grafičiuose) ir socialinėje reklamoje (antistereotipų formavimas). *

		kalbos (kita-kal-biai).					
2 / 2	1.2. Diagnostinis testas		Publicistinis tekstas daugiakultūriškumo tema.			Taiko negrožinio teksto suvokimo ir kalbos vartojimo gebėjimus. Gilina daugiakultūriškumo sampratą.	Mokinių turimų žinių ir gebėjimų diagnozavimas – negrožinio (publicistinio) teksto suvokimas ir kalbos vartojimo testas. Testų aptarimas (bendras ir individualus) ir konkrečių žingsnių / būdų, kaip tobulinti individualius negrožinio teksto suvokimo ir kalbos vartojimo gebėjimus, numatymas.
2 / 2	1.3. Etniniai stereotipai					Randa reikalingą informaciją pagal nurodytus ar pasirinktus šaltinius, ją sistemina ir apibendrina, pristato. Dalyvauja pokalbyje apie etninius stereotipus. Taisyklingai vartoja kalbą reikšdami nuomonę. Apmąsto probleminius pamokos akcentus, savo santykį su šiais	Sudominimas – pasisakymai apie etninius stereotipus buitiniame kontekste (pasirinkti): ką reiškia pasakymai „rusiška tvarka“, „vokiška tvarka“, „vokiška kokybė“, „rusiška siela“, „lenkiškas charakteris“, „žydiškas poelgis / klausimas“, „čigoniškas darbas / gyvenimas“ ir pan. koks lietuvių įvaizdis kitų tautų atstovų akimis. Bendras su mokiniais nuomonių aptarimas, apie tai, kaip įvairių tautų atstovai vertina kitas tautas, iš ko pasišaipo, ką pajuokia, ką smerkia, ko nesupranta ir pan. Formuluojamos problemos: kaip sukuriama tautos įvaizdis, kodėl atsiranda etniniai stereotipai?

						klausimais / požiūrį į etninius stereotipus.	Mokiniai grupėmis pristato informaciją pasirinktu / nurodytu etninių stereotipų aspektu (namų darbų užduotis). Pristatytos medžiagos aptarimas (apibendrina mokytojas), svarstymai (pokalbis): kiek mes suprantame <i>kitą</i>, kaip vertiname <i>kitoki</i>? kodėl? ar įmanoma suprasti vieniems kitus skirtingų tautybių žmonėms? Vertinimas. Kaupiamuoju vertinimu vertinamas mokinių aktyvumas pasisakant; namuose parengtos medžiagos logiškas, nuoseklus, aiškus pristatymas, kalbos taisyklingumas reiškiant požiūrį į stereotipus, svarstant: kiek mes suprantame <i>kitą</i>, kaip reaguojame į <i>kitoki</i>? kodėl? * N. d. Perskaityti nurodytus J. Vaičiūnaitės ir A. Mickevičiaus kūrinis. Klausimai. IK Rasti informacijos ir pasirinktu aspektu (žr. žemiau) grupėmis rengti pranešimus apie ryškiausias istorines lietuvių, lenkų, baltarusių, žydų ir kt. kultūros asmenybės.
	II. Daugia-kultūriš-kumas ir daugiakal-		Č. Milošo / T. Venclovos esė. / G. Potašenko	J. Vai-čiūnaitė. „Obelis“ / „Julijo-	TV / radijo laidos apie Lietuvos istorinį daugiakultūriš-	Taiko skaitomo teksto (grožinio ir negrožinio) suvokimo strategijas: suvokia ir	Sudominimas (pasirinkti): perskaito 2009 m. Europos paveldo dienų programą ir pasako, ką sužinojo apie Lietuvą, kaip daugiakultūrį kraštą

3 / 5	bystė Lietuvoje – istorinis reiškinys: 2.1. Bendras lietuvių, lenkų, baltarusių, žydų Paveldas.		mokslo populiareiji tekstai (ištraukos iš „Mažųjų pasakojimų apie Lietuvą“ serijos leidinių. „Lietuvos tautinės mažumos“).	na“ A. Mickevičius „Ponas Tadas“ / „Vėlinės“ (ištraukos)	kumą įrašo fragmentas. / Filmų ištraukos (pvz., apie Pranciškų Skoriną / „Lietuvos baltarusiai“, „Litvakų istorijos puslapiai“, „1998/Adomas Mickevičius. 1798–1855. <u>Realybės versijos</u>“ ir kt.) apie svarbias Lietuvos kultūrai asmenybes.	aptaria kūrinio problematiką, reiškiamą požiūrį, problemos vertinimą. Taiko klausymosi (audiovizualaus teksto – TV laida, filmo ištrauka) strategijas: atsirenka ir pasižymi reikalingą informaciją, išskiria laidos dalyvio, filmo personažų ar autoriaus požiūrį, vertinimą. Gilina grožinio teksto analizės įgūdžius. Supranta, kad daugiakultūriškumas Lietuvoje istorinis reiškinys – rašo komentarą su samprotavimo elementais: svarsto apie daugiakultūriškumo ir etnocentrizmo santykį Lietuvoje; formuluoja savo požiūrį į	(http://www.kpd.lt/epd2009/index.php/lt/programa). • ekskursijos po daugiatautę ir daugiakultūrę Lietuvos valstybę menančias vietas (randa informacijos apie pažintines keliones po LDK paveldo vietas; poromis pasitaria, ką žino apie tas vietas; pasiūlo / nesiūlo kitiems pakeliauti po tas vietas, argumentuoja, kodėl? * Žiūri ištraukas iš filmo/ų apie svarbias Lietuvos kultūrai asmenybes ir aptaria jų įtaką Lietuvos kultūrai, menui ar mokslui. * Formuluojamos problemos: • kodėl mums svarbu pažinti daugiakultūrį Lietuvos paveldą; • kodėl šių dienų visuomenei svarbu pažinti istorines daugiatautės Lietuvos sugyvenimo tradicijas / suprasti, kad Lietuvos kultūra buvo kuriama bendrai. Apibendrina gautą informaciją (BK) – parašo trumpą savirefleksijos aprašą: • ką žinojau apie istorinį Lietuvos daugiakultūriškumą ir daugiakalbystę; • ką sužinojau iš filmų, TV laidų, straipsnių; • ko nesupratau (padedami mokytojo ar klasės draugų stengiasi išsiaiškinti).

					daugiakultūrį paveldą, taikaus sugyvenimo nuostatą. (IK) Prisimena, kaip rengiamas pranešimas, kokia jo struktūra ir pan. Taiko šias žinias rengdami pranešimus. Gilina IT taikymo gebėjimus (<i>Power point</i> ir programos kt.). (IK) Vertina klasės draugų pranešimus: temos, turinio, informacijos pateikimo, aiškumo, pristatymo nuoseklumo, kalbos taisyklingumo atžvilgiais.	(IK) Grupės rengto pranešimo (pasirinktu aspektu) pristatymas: • ryškiausios kultūros asmenybės, visuomenės veikėjai (pvz., S. Batoras, P. Skorina, A. Mickevičius); • ryškiausi kultūros įvykiai, pvz., Vilniaus universiteto įkūrimas, jo profesoriai ir auklėtiniai. • išaugę iš dvikalbės terpės – V. Kudirkos, M. K. Čiurlionio, A. Baranausko santykis su lenkų kalba ir kultūra. (IK) Parašo trumpą savirefleksijos aprašą: • fiksuoju, kokius individualius pranešimo rengimo ir pristatymo gebėjimus turiu pagilinti; • numatau, kaip to siekti. Vertinimas. Formalaus vertinimo būdu (pagrįstas normomis) vertinamas komentaras. / Tai gali būti vertinama ir kaupiamuoju būdu. Kaupiamuoju vertinimu vertinama mokinių grupėmis parengtų pranešimų logiškas, nuoseklus, aiškus pristatymas, kalbos taisyklingumas.

2 / 2	2.2. Lietuvių ir lenkų kultūrų sąsajos ir atsiskyrimas: Bajoriška kultūra Lietuvoje			Šatrijos Ragana, „Sena-me dvare“ (ištrauka)		Supažindina klasės draugus su dabartiniu kultūriniu gyvenimu, vykstančiu dvaruose. Mokytojo padedami suaktyvina žinias apie dvarų kultūrą XIX–XX a. pr.: susidaro įspūdį apie bajoriškos kultūros įtaką Lietuvos kultūrai, literatūrai. Skaito grožinį tekstą ir aptaria bajoriškos kultūros, lenkų-lietuvių santykių atspindžius jame. Gilina grožinio teksto	Sudominimas (l. tinka pasitelkti vietinius akcentus) – dirbdami grupėmis randa informacijos apie dvarų kultūrą Lietuvoje dabar (pasirinkti): • kultūrinis dvarų atgaivinimas: dvaruose rengiami koncertai, dailininkų plenerai, muzikos ir meno festivaliai (pvz., festivalis <i>be2gether</i> (http://www.b2g.lt/) ir pan.; • virtuali grafikos paroda – Lietuvos dvarai (http://www.ciurlioniopaveldas.lt/vidinis.php?id=49). Mokytojo paskaita apie bajorišką lenkų-lietuvių kultūrą XIX–XX a. pr. Lietuvoje (kiek informacijos galima rasti: http://www.bajorusajunga.lt/lt/kronika/168-konferencija). Vertinimas. Kaupiamuoju vertinimu vertinamas mokinių grupėmis parengtos medžiagos pristatymas.

2 / 3	„Aušros“ laikai: lietuvių- lenkų kultūrų atsiskyrimas.		V. Kubilius, „Romantizmo tradicija“ (V., 1993, p. 57–59). V. Kavolio, T. Venclovos esė – pasirinkti.	Žemaitė, „Topylis“, A. Škėma, „Balta drobulė (ištrauka, kur šaipomasi iš tėvo patriotinių dramų). „Skirgaila“ antilenkiškos nuostatos.		analizės ir interpretavimo įgūdžius (pratybos). Skaito skirtingo pobūdžio tekstus; analizuoja, kaip formuojamas lenko kaip <i>kito</i> įvaizdis, kuo jis reiškiasi grožiniame tekste. Analizuoja, kaip nagrinėjamuose tekstuose atsispindi tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštos skirtingų epochų, socialinių grupių vertybės, požiūriai. Gilina grožinio teksto analizės ir interpretavimo įgūdžius (pratybos – nurodytos (BK) / pasirinktos (IK) ištraukos analizė ir interpretacija).	Formuluojama problema: kada ir kodėl atsiranda neigiamas lenko įvaizdis. Vertinimas. Formalaus vertinimo būdu (pagrįstas normomis) vertinama analizė ir interpretacija. Rašto darbų aptarimas (bendras ir individualus) ir konkrečių žingsnių / būdų, kaip tobulinti individualius grožinio teksto analizės ir interpretacijos gebėjimus, numatymas.
2 / 2	Lietuvių ir lenkų		Straipsnis apie poreikį / galimybę			Geba aptarti publicistinių ir	Teksto suvokimo ir kalbos vartojimo pratybos.

	sambūvis ir įtampos šiais laikais (nauja kalbinė problema: pavardės, gatvės).		įteisinti dvikalbius gatvių ir vietovių pavadinimų užrašus – pasirinkti .			mokslinį tekstą turinio ir raiškos požiūriu: analizuoja, kokiomis poveikio priemonėmis šiandienos žiniasklaidoje kalbama apie <i>kitą</i>, kaip manipuluojama skaitytoju. Gilina kalbos vartojimo įgūdžius (teksto suvokimo užduotis derinama su kalbos vartojimo pratybomis).	Pamokos refleksija – dirbdami grupelėmis parašo po du teiginius, apibendrinančius, ką suprato apie manipuliavimo skaitytoju būdus šiandienos žiniasklaidoje; kaip vertina savo gebėjimą atpažinti tuos manipuliavimo būdus. Savo teiginius pristato klasei ir pagrindžia.
2 / 2	III. Lietuvių vokiečių santykiai: 3.1. Mažosios Lietuvos kultūra.		Ulla Lachauer, „Rojaus kelias“ (ištraukos).	Įvairių tautų paveikslai M. Mažvydo, K. Donelaičio tekstuo-	Filmų „Moteris ir keturi jos vyrai“, „Elzė iš Gilijos“ ištraukos.	Internetinė svetainė: http://pirmojiknyga.mch.mii.lt/. Atsirenka reikalingą informaciją, ją apibendrina ir pristato klasei (pvz., komentuoja pačių parengtas skaidres). Analizuoja įvairaus pobūdžio (ir filmus)	Sudominimas (pasirinkti): • žiūri ir aptaria filmų „Moteris ir keturi jos vyrai“, „Elzė iš Gilijos“ ištraukas; • įvairiuose šaltiniuose randa informacijos apie Mažosios Lietuvos kultūrą (pvz., internetinė svetainė http://www.mazoji-lietuva.lt/article.php?article=2185): Neringa ir jos krikštai; Tomo Mano

3 / 4	3.2. Lietuvių kalbos ir literatūros sklaida iš Mažosios Lietuvos į Didžiąją.		se / Vydūno biografinės fragmentai / I. Simonaitytė, „Vilius Karalius“ ar „Aukštųjų Šimonių likimas“ (ištraukos)		tekstus, kuriuose atspindimi vokiečių ir lietuvių santykiai. Aptaria įvairių tautų paveikslus grožiniuose tekstuose. Aktyvina žinias apie Mažosios Lietuvos istoriją, kultūrą, pirmosios lietuviškos knygos atsiradimą (galima paieškoti informacijos internetinėje svetainėje http://pirmojiknyga.mch.mii.lt/). Raštu paaiškina Mažosios Lietuvos kultūrinę įtaką lietuvių kalbai ir literatūrai, jų sklaidai – informacinio komentuojamojo pobūdžio (su samprotavimo elementais) straipsnis. /	festivalis; Mažosios Lietuvos paveikslų sodas-galerija po atviru dangumi; Rambyno-Bitėnų istorinis, gamtinis ansamblis ir literatūriniai renginiai jame (http://www.bitenai.lt/page.php?id=2) Formuluojama problema: • kaip lietuvių ir vokiečių kaimynystė, bendras sugyvenimas padėjo skleisti lietuvių kalbą ir literatūrą. Vertinimas. Formalioju vertinimu turinio ir raiškos atžvilgiu vertinamas straipsnis / apibūdinimas. Straipsnių/ apibūdinimų refleksija: BK – konkrečių žingsnių, kaip tobulinti samprotavimo teksto kūrimo įgūdžius numatymas kartu su mokytoju.

						Raštu apibūdina, kokie vokiečių ir lietuvių santykiai atspindimi skaitytuose grožiniuose tekstuose (siūloma BK). Rašto darbų komentavimas (mokytojo) ir redagavimas.	IK – individualus pavykusių ir nepavykusių turinio ir raiškos aspektų aprašas, tobulintinų įgūdžių numatymas.
3 / 4	IV. Kultūros paralelės ir tautų katastrofa: 4.1. Kvies tieji, priglaustieji, neišvengiamieji, šalia esantieji – žydai Lietuvoje.	L. Mačianskaitė, „Lietuvos žydų literatūra ir literatūra apie holokaustą“ (Literatūros vadovėlis išplėstiniam kursui 12 klasė, I dalis. Baltos lankos, 2004, p. 205–227). L. Lempertienė apie Lietuvos žydų literatūrą	M. Kulbaskas, A. Suckeveris (abu yra www.tekstai.lt), A. Mapu, ar kiti žydų autoriai. V. Krė-	Filmų, spektaklių ir pan. ištraukos (nurodyta paskutinėje skiltyje).	Gilina vizualiųjų tekstų suvokimo įgūdžius, kalba apie jų poveikį: perteikia vizualiųjų tekstų sukeltus išpūdžius. Skaito mokslo populiarųjį tekstą (ir vadovėlis) atrankiniu būdu, randa reikiamą informaciją. Geba aptarti grožinį tekstą turinio ir	Sudominimas – perteikia vizualiųjų tekstų sukeltus išpūdžius, išgyvenimus (pasirinkti): • aptaria parodą Tolerancijos centre (pvz., „Išsigelbėjęs žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ (galima pažiūrėti kai ką per internetą); • žiūri spektaklio „Nusišypsok mums, Viešpatie“ vaizdo įrašo fragmentus; • žiūri filmų „Vilniaus getas“ / „Litvakai“ (galima tik ištrauką, kur kalba Meras apie 10 min.) / „Palieku jums savo vaiką“ / „Vilties etiudas“ ištraukas; • žiūri „Menoros“ laidų įrašą; • žiūri DVD „Holokaustas Lietuvoje“	

2 / 2	4.2. Teksto suvokimo testas		(http://www.lle.lt/). T. Venclova, „Žydai ir lietuviai“ / J. Sasnauskas. „Macų skonis“.	vė, „Silkės“ / I. Meras, kūrinių ištraukos / J. Vaičiūnaitė, „Getas“.		raiškos požiūriu: atpažįsta, kaip nagrinėjamuose grožiniuose tekstuose atsispindi tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštos skirtingų epochų, socialinių grupių vertybės, požiūriai. Išsako savo požiūrį į skaitytuose tekstuose keliamas problemas, reiškiamas vertybes. Geba aptarti esė turinio ir raiškos požiūriu (pagal pateiktus klausimus). Supranta ir aptaria (BK – padedami mokytojo), kokius individualius esė analizės gebėjimus turi pagilinti, kaip to siekti.	fragmentus. Teksto suvokimo testas – esė analizė pagal pateiktus klausimus. Aptaria teksto suvokimo testus išryškindami individualius esė analizės gebėjimų tobulinimo poreikius (galima palyginti su diagnostinio testo rezultatais ir tuomet numatytomis gebėjimų ugdymo gairėmis). Vertinimas. Testai vertinami formalaus vertinimo būdu (pagrįstas normomis) – pažymys už teksto suvokimą sudarys galutinio formaliojo vertinimo dalį + mokytojo komentaras apie pasiektą pažangą.

2 / 2							
	4.3. Karaimai / totoriai		Mokslo populiarusis straipsnis „Totoriai Lietuvoje“ (http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2007-08-06-totoriai-lietuvoje/33538).	J. Vaičiūnaitė, „Karaimai“	„Lietuvos karaimai“. Lietuvos kultūros paveldo virtuali paroda (http://alka.mch.mii.lt/visuomene/karaimai/index3d.htm) (http://alka.mch.mii.lt/visuomene/totoriai/trumpa.lt.htm)	Atrenka reikiamą informaciją, ją sistemina, apibendrina. Analizuoja grožinį tekstą nurodytu aspektu. Gilina grožinio teksto analizės ir interpretavimo įgūdžius (pratybos). Dalyvauja pokalbyje, išsako savo požiūrį suformuluotų problemų atžvilgiu.	Sudominimas: • susipažįsta su karaimų dailininkų kuriamais paveikslais, pasidomi karaimų pėdsakais Lietuvos pavelde („Lietuvos karaimai“. Lietuvos kultūros paveldo virtuali paroda). Formuluojamos problemos: • ar šiuolaikinėje daugiakalbėje Lietuvos situacijoje negausių tautinių grupių (pvz., karaimų, totorių) vaikai turi galimybių mokytis gimtosios kalbos; • ar svarbu išsaugoti savo kalbą ir kultūrą – gal patogiau asimiliuotis su didesne etnine grupe. Vertinimas. Kaupiamuoju vertinimu vertinamas mokinių dalyvavimas pokalbyje. N. d. Perskaityti nurodytus V. Kudirkos kūrinius, S. Šaltenio / J. Kunčino kūrinių ištraukas. Savarankiškai rinkti medžiagą iš įv. šaltinių (pvz., <u>Rusų tautinė mažuma Lietuvoje</u> http://www.geopolitika.lt/?artc=424) diskusijai tema: Kas yra rusofobija?

3 / 3	V. Rusų ir lietuvių santykių istorinės priežastys: 5.1. Carinės ir sovietinės imperinės politikos kritika.		Str. „Spaudos atgavimo šimtmetis ir lietuvių kalba“ (http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2004~IS_SN_0130-2795.N_77.PG_3-9/DS.002.0.01.ART_IC) arba kitas pasirinktas straipsnis šia tema.	V. Kudirka. Satyros. S. Šaltenis, „Duo-kiškis“ (ištrauka) / J. Kunčinas, „Filonovas“ (ištrauka – yra www.tekstai.lt).	Analizuoja publicistinius ir grožinius tekstus (satyros): išskiria ir žodžiu komentuoja autorių požiūrį į rusinimo politiką XIX a.; suformuluoja tekstų tikslą (BK+IK); analizuoja, kokiomis priemonėmis autorius siekia poveikio skaitytojui; kritiškai vertina tekstuose reiškiamus požiūrius, vertybines nuostatas (IK). Paaiškina, kaip nagrinėjamuose įvairaus pobūdžio tekstuose atsispindi tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštos skirtingų epochų,	Sudominimas – siūloma minčių lietaus būdu pasidalyti žiniomis ir įspūdžiais apie rusų kultūrą Lietuvos kultūros gyvenime. Papildomai (poromis ar grupėmis) galima pasidomėti ir aptarti (pasirinkti): • Rusų dramos teatras (galima žiūrėti spektaklių ištraukas), • TV laidos, skirtos rusų kultūrai (žiūrėti fragmentus), • architektūra (pastatai, kuriuose gyveno garsūs rusų kultūros ar visuomenės veikėjai), • lietuvių ir rusų menininkų bendradarbiavimas mūsų dienomis (filmų festivaliai, lietuvių aktoriai rusų kine ir atvirkščiai; įv. meno projektai, bardai) ir pan. Savarankiškai atsirenka, sistemina, apibendrina medžiagą iš įv. šaltinių (pvz., <u>Rusų tautinė mažuma Lietuvoje</u> http://www.geopolitika.lt/?artc=424) diskusijai tema: Kas yra rusofobija?

						socialinių grupių vertybės, požiūriai. Atsirenka, sistemina, apibendrina medžiagą diskusijai. Pasikartoja diskusijos etiketo pagrindus. Pasirengia diskusijai ir diskutuoja. *	Diskusijos refleksija: Mokiniai įvertina, ar pavyko, ar nelabai diskusija, argumentuoja savo nuomonę. Mokytojas apibendrina diskusiją ir mokinių refleksiją. Vertinama kaupiamuoju būdu.
2 / 2	5.2. Paslaptingi nepažįstamieji sentikiai.		G. Potašenko, „Daugiatautė Lietuva. Lietuvos etninių mažumų istorija“ / „Lietuvos tautinės mažumos“ („Mažųjų pasakojimų apie Lietuvą“ serija) ištraukos.	L. Gutauskas, „Šešėliai“ (ištrauka).		Analizuoja mokslinio pobūdžio tekstą nurodytu aspektu. Aptaria meninio pobūdžio tekstą rusų lietuvių santykių aspektu. Gilina grožinio teksto analizės ir interpretavimo įgūdžius (pratybos).	Pagal poreikius ir galimybes galima organizuoti mini projektą-tyrimą apie Lietuvos sentikių gyvenamas vietas, kultūrą ir pan.
2 / 2	5.3. Pagarba kultūrinei tradicijai,		Tekstai apie T. Venclovą, J. Brodskį – pasirinkti.	J. Baltrušaitis, J. Brodskis		Skaitydami kultūrologines esė, geba: išskirti pagrindinius teiginius, požiūrius	Sudominimas – mini-konferencija apie rusų kultūros įtaką Lietuvos kultūrai (iš anksto paruošti pranešimai pasirinkta tema):

	solidarumas su emigrantais ir disidentais.		Ištraukos iš kultūrologinės eseistikos.	– pasirinkti eilėraščiai.	vertinimus, aptariančius lietuvių kultūrą kaip daugiatautę kultūrą; formuluoti savo vertinimus išsakomų požiūrių atžvilgiu (atsakymai į klausimus žodžiu arba raštu su savo nuomonės raiška). Analizuoja poezijos tekstus: atpažįsta lietuviškus motyvus, aptaria santykio su Lietuva aspektu, geba išskirti (BK) ir paaiškinti (IK) meninės raiškos ypatybes.	• XX a. pradžios rusų kultūros įtaka lietuvių kultūrai (poetai, dailininkai, meniniai judėjimai, teatras, filosofija ir pan., susiję su Lietuva, pvz., Karsavinas, Sezemanas, Šaliapinas, Michailas Čechovas, Mstislavas Dobužinskis); • sovietmečio situacija: rusų disidentų įtaka intelektualinei minčiai Lietuvoje (draudžiamų kūrinių sklaida, kultūros žmonių bendravimas); • subkultūrų įtakos (pvz., pankų judėjimai) Lietuvoje ir Rusijoje. Vertinimas. Kaupiamuoju vertinimu vertinama mokinių nuomonės raiška ir/arba grožinio teksto analizė.
1 / 1	5.4. Poveikis lietuvių kalbai: sintaksinės konstrukcijos, leksika, keiksmožodžiai.		Moksliniai ir publicistiniai straipsniai. Medžiaga iš kalbos vadovėlių.		Analizuoja, kaip lietuvių kalbos kaitą lemia valstybės daugiakultūriškumas. Gilina kalbos vartojimo įgūdžius.	Kalbos vartojimo pratybos.

1 / 2	5.5. Nenorminiai žodyno ir gramatikos reiškiniai ir jų vertinimo ypatumai.		Moksliniai ir publicistiniai straipsniai. Medžiaga iš kalbos vadovėlių.		Analizuoja straipsnius, suvokia (BK) ir paaiškina (IK), kaip lietuvių kalbos kaitą lemia valstybės daugiakultūriškumas; aptaria svarbesnius pokyčius (BK) / gana detaliai aptaria kalbos pokyčių priežastis ir pobūdį (IK). Pokalbyje vertina pokyčius (IK).	Kalbos vartojimo pratybas galima sieti su pokalbiu apie nenorminių žodyno ir gramatikos reiškinių vertinimą daugiakultūriškumo kontekste. N. d. Pasirengimas samprotaujamajam rašiniui: Prisiminti modulio metu nagrinėtas temas, apmąstyti problematiką, svarbiausias idėjas, peržiūrėti sukaupią medžiagą, savirefleksijų apie savo pasiekimus aprašus.
4 / 5	VI. Baigiamasis etapas: 6.1. Samprotaujamasis rašinys				Rengiasi samprotaujamajam rašiniui (pokalbis, planavimas, konsultacijos su mokytoju ar grupėmis/poromis): Prisimena (namų užduotis) modulio	Pasirengimas rašiniui. Galimi rašinio probleminiai aspektai: • ar daugiakultūriškumas ir daugiakalbystė tik asimiliuoja tautas ir kultūras; • ką paveldėjome iš daugiakultūrės Lietuvos praeities; • koks mūsų santykis su daugiakultūriu paveldu, ir kt.

					metu nagrinėtas temas, apmąsto problematiką, svarbiausias idėjas: kodėl svarbu palaikyti / nepalaikyti daugiakalbystės idėją? ar mes galime suprasti vieni kitus? ko moko daugiakultūrė patirtis? ir t. t. Prisimena svarbiausias samprotaujamojo rašinio turinio, struktūros, raiškos ypatybes. Apsvarsto kuriamo teksto apie nurodytą / pasirinktą daugiakultūriškumo aspektą tikslus, situaciją, iš esmės numato adresato poreikius ir patirtį. Kartu su mokytoju aptaria vertinimo kriterijus ir pan.	Rašo samprotaujamąjį rašinį. Rašant rašinį viena pamoka gali būti skirta rašiniams redaguoti.

1 / 1	6.2. Įsiver- tinimas.				Parašo samprotavimo rašinių Lietuvos daugiakultūriškumo tema: išsako savo požiūrį, samprotauja, pagrindžia savo mintis svariais argumentais, remiasi įvairiais šaltiniais (ir grožiniais tekstais). (BK) geba suprasti mokytojo komentarus ir bando redaguoti rašinius. (IK) Komentuoja ir vertina bendraklasių samprotavimo rašinius turinio, struktūros, raiškos atžvilgiu (redaguoja namuose). Skaitydami (klausydami radijo TV laidų įrašų) mokslinius, publicistinius, meninius tekstus: supranta, kad daugiakalbystė ir	Mokytojo komentaras (BK). Bendraklasių samprotavimo rašinių komentavimas ir vertinimas. Vertinimas. Formalioju būdu vertinamas samprotavimo rašinys. (IK) Kaupiamuoju būdu vertinamas bendraklasių rašinių komentavimas ir vertinimas bei rašinių redagavimas, atliktas namuose – galutinį rašinio vertinimą IK sudaro kaupiamasis ir formalusis rašinio vertinimas. Mokiniai apmąsto ir įsivertina savo pasiekimus (savirefleksija raštu: IK – savarankiškai, BK – mokytojo padedami): • ko išmokau, • ar pasiekiau savo numatytus tikslus, • ką dar turėčiau tobulinti; • kaip to sieksiu. (Savirefleksijai galima panaudoti gebėjimų

					daugiakultūriškumas – istorinis ir šiuolaikinės visuomenės reiškinys; supranta, kad lietuvių kultūra ir literatūra nevienalytė, kad ją kūrė ir kuria daugelio tautų atstovai – geba tai paaiškinti žodžiu (atsakydami į klausymus, dalyvaudami pokalbyje, diskusijoje) ir raštu (komentuodami, rašydami nuomonę, samprotaudami). Įvardija svarbiausius grožinės lietuvių literatūros kūrinius, kuriais remiantis galima nagrinėti daugiakultūriškumo ir daugiakalbystės apraiškas Lietuvių kultūroje ir literatūroje. Geba juos aptarti ir analizuoti turinio ir (IK) raiškos atžvilgiu.	skilties aprašus.)

5 / 7	Rezervinis laikas.				Skaitydami įvairaus pobūdžio tekstus, geba suprasti ir įvardyti, kokį poveikį jie daro, (IK) paaiškina, kaip tas poveikis sukuriamas, kritiškai jį vertina.	Gali būti panaudotas kartojimui, kontroliniams darbams, projektų pristatymams (jei būtų tokių pasirinkta), ekskursijoms ar išvykoms į teatrą ir pan.).

Vertinimo būdai atitinka anksčiau aprašytus būdus.

Kaupiamuoju būdu surinkti šio modulio įvertinimai paverčiami pažymiais: pranešimo pristatymas (IK); aktyvus dalyvavimą pokalbiuose (nuomonės raiška, diskusija, n/d medžiagos pristatymas); rašto darbai (grožinio teksto analizė; komentaras, teiginiai ir pan.); bendraklasių samprotavimo rašinių komentavimas ir vertinimas bei savo darbo redagavimas (IK).

Iš viso mokinys gauna: BK – du pažymius; IK – keturis pažymius.

Formaliuoju vertinimu numatyta vertinti šiuos tarpinius ir galutinius atsiskaitymus ir penki pažymiai už juos (penki pažymiai):

- tarpiniai: publicistinio / eseistinio teksto suvokimas pagal pateiktus klausimus; komentaras raštu daugiakultūriškumo tema; grožinio teksto analizė ir interpretacija; straipsnis / apibūdinimas;
- galutiniai: samprotavimo rašinys daugiakultūriškumo tema.

Bendras modulio įvertinimas – bendras pažymys iš kaupiamojo ir formaliojo vertinimo (galutinis formaliojo vertinimo pažymys (samprotavimo rašinys) sudaro 30 proc. bendro įvertinimo vertės).

3. Etniniai stereotipai. 4. Daugiakultūriškumas ir daugiakalbystė Lietuvoje – istorinis reiškinys: Bendras lietuvių, lenkų, baltarusių, žydų paveldas 5. Rusų ir lietuvių santykių istorinės priežastys: Carinės ir sovietinės imperinės politikos kritika.	Pastabos: 1. Daugelio temų atveju tinka pasiremti: S. Papaurėlytė-Klovienė „Kaimyninių tautų atstovai ir jų nacionalinio charakterio specifika lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje“ (http://www.lietuviukalba.lt/index.php?id=146); Etninių tyrimų centro medžiaga (http://www.ces.lt/). 2. Gali būti pačių sugalvotos temos – IK. 3. Vertinimas. Be plane aprašyto gali būti: 1. Pradedama kaupti atliktų darbų rinkinį-aplanką (remdamiesi tais darbais dalyvauja pokalbyje, o aplanke sukaupti pranešimai, konspektai, išplėstiniai komentarai, schemos, reportažai ir pan. vertinami modulio pabaigoje). 2. Reflektuoja probleminius pamokos klausimus – kaip sukuriama tautos įvaizdis? kodėl atsiranda etniniai stereotipai? kokios mentaliteto ypatybės atsispindi įvaizdžiuose? – ir naujus daugiakultūriškumo sampratos aspektus (IK galima siūlyti refleksijas užrašyti raštu ir segti į darbų rinkinį-aplanką). 4. Sudominimas. 1. Atspirtis kalbėti apie įvairių tautų kuriamą Lietuvos kultūrą – pasaulinės kultūros dalį galėtų būti filmas „Litvakų istorijos puslapiai“ (apie žydų kultūros, meno, mokslo veikėjus iš Lietuvos nuo Gedimino laikų iki šių dienų: Vilniaus Gaonas, minimi visi 5 Nobelio premijos laureatai kilę iš Lietuvos, Chaimas Sutas, Jaša Heifecas, Žakas Lipšicas ir kiti). 2. Randa informacijos apie daktarą Aiskaudą Vilniuje: • kur Vilniuje atidengtas paminklas daktaro Aiskaudos prototipui? • kas vadinamas daktaru Aiskauda? kodėl taip vadinamas? • kuo jis svarbus Lietuvos kultūrai? 5. Pasirengia diskusijai tema: Kas yra rusofobija? Iš anksto galima pasiskirstyti: • kas vadovaus diskusijai, • kokie požiūriai/pozicijos bus reiškiamos, • kas pristatys tas pozicijas, • kurią poziciją kuri klasės komanda/grupė palaikys ir pan.; • kita dalis mokinių gali būti vertintojai, klausytojai, kurie fiksuoja: pagrindines išsakytas mintis; vertina, ar išlaikyta tema; vertina argumentų svarumą, dėstomų minčių nuoseklumą, kalbos taisyklingumą.

Užduoties pavyzdys

Užduoties tikslas – ugdyti aspektinės interpretacijos įgūdžius, formuoti istorinio LDK daugiakultūriškumo supratimą.

Judita Vaičiūnaitė

Obelis

Sandūroj gatvių – Pilies ir Didžiosios –
cerkvė, statyta Algirdo pirmajai žmonai Marijai,
auga prie jos obelis,
apsunkus nuo vaisių, žalia, nemari,
šaknys giliai, dar pagoniškoj dirvoj –
pradžių pradžioj,
tartum pasakų medis – aukso šviesa jo viršūnėj,
švietė sidabro žiedai ir nubiro,
o vaisiai pradėjo brinkti,
baltas balandis, senamiesčio saulė
ir toks vienišumas,
rieda alyvinis obuolys
per dulkėtą senovinį grindinį...
Tyliai čia meldės pirmoji Algirdo nuotaka –
Vitebsko kunigaikštytė maža Marija Jaroslavna,
jai – tas obelis šešėlis, jai – akmenuota
žemės pėda, panaši į sustingusią lavą. (*Raštai, t. 2, p. 29–30*)

Nagrinėjimo planas:

1. Prieštekstinės užduotys:

rasti informacijos (ir vaizdinės) apie eilėraštyje vaizduojamas vietas, asmenybes;

prisiminti, kada Lietuva buvo pakrikštyta;

pakomentuoti faktą, kad iki visos Lietuvos krikšto nuo Gedimino laikų vyravo tradicija religijos reikalus tvarkyti didžiosioms kunigaikštienėms.

2 Atidusis skaitymas, analizė:

a) tematika;

b) vaizdinių (gamtinių, kultūrinių, religinių), įvaizdžių kuriamos prasmės;

c) vertybės.

3. Potekstinės užduotys: pokalbis apie daugiakultūriškumo ir etnocentrizmo santykio ženklus J. Vaičiūnaitės eilėraštyje /-iuose.

Istorinė informacija

Pilies ir Didžiosios gatvės sankirtoje stovi Šv. Paraskevijos (Piatnickajos) cerkvė

Ši stačiatikių cerkvė yra pirmoji krikščioniška mūrinė šventovė Vilniuje. Ji pastatyta pagoniškos Ragučio stabo šventvietės vietoje 1345 m. lietuvių-rusų didžiojo kunigaikščio Algirdo žmonos Marijos Jaroslavnos, Vitebsko kunigaikštystės, ir skirta šventajai kankinei Paraskevijai, vadinamai Piatnica.

Šioje cerkvėje imperatorius Petras Didysis 1705 m. dalyvavo padėkos pamaldose už pasiektą pergalę prieš Karolio XII kariuomenę, padovanojo jai vėliavą, įgytą toje pergalėje prieš švedus ir pakrikštijo afrikietį Hanibalą, žymaus poeto A. S. Puškino senelį.

Įdomu tai, kad dabar cerkvėje liturgija vyksta ir lietuviškai.

<http://www.miestai.net/forumas/showthread.php?t=2114>

Kokia eilėraščio situacija?

Akimirkos įspūdis – cerkvės ir obels kaimynystė – sužadina istorinės-kultūrinės atminties klodus, turtingą kultūrinę stebinčiojo patirtį. Taip fiksuojama, įtvirtinama, įprasminama Vilniaus kaip daugiataučio/ daugiakultūrio miesto atmintis.

Kartu tai beveik intymus žvilgsnis į asmenį (iš to randasi intymus santykis su istorija) – dėmesys moteriai, jos istorijai, jos pasauliui. Jos pasaulio įvaizdžiais, per jos būtį atveriami ir valstybės istorijos dalis.

Kaip pasakojama istorija?

Aiškinamasi kultūros, religijos ir gamtos plotmių įvaizdžių prasmės:

cerkvė, malda, obelis, obuolys, balandis, grindinys.

Pastaba: Svarbu aptarti ne tik konkrečių istorinių realiųjų aspektus, bet ir išryškinti vienišos valdovės, ateivės iš svetur, vidinę dramą, kuri dažna Vaičiūnaitės poezijoje (t.y., išvelgti, kad mišriomis vedybomis LDK būdavo įtvirtinamas taikus religijų ir kultūrų sambūvis; suvokti moters – Marijos Jaroslavnos – aukojimąsi dėl santarvės tarp valstybių ir dėl krikščionybės plitimo).

3.4. 12 klasės modulis „Žmogus istorijoje. Santykio variantai“ (B (35) / I (43) pam.)

Modulio dėmesio centre pirmiausia atsiduria XX a. vidurio Lietuvos istorijos lūžiai, ne vieną žmogų priverbę pasirinkti, kas jis: istorijos procesų auka ar sąmoningas dalyvis, tėvynės gynėjas, pabėgėlis, išdavikas ar prisitaikėlis. Tuo metu buvo sukurti reikšmingi lietuvių literatūros kūriniai (Sruogos „Dievų miškas“, Nėries „Prie didelio kelio“, Škėmos „Balta drobulė“, partizanų, tremtinių poezijos ir atsiminimų tekstai), pradėjo formuotis išeivių ir sovietinės literatūros šakos. Šiems procesams suvokti labai parankus skirtingus pasirinkimus išryškinantis santykių su istorija modulis, kurio svarbiausios pozicijos apimtų ne tik XX a. vidurio, bet ir ankstesnių epochų bei dabarties kūrybą ir kūrėjų biografijas. Labai svarbu, kad mokiniai galėtų susieti jiems iš pirmo žvilgsnio tokius tolimus istorijos procesus su savo šeimos, giminaičių ar pažįstamų biografijomis, taip pat ir patys pasijustų žmonėmis istorijoje, t. y. apmąstytų galimybę rinktis – taikytis su aplinkos melu ar jam pasipriešinti, ginti visuomenės, tautos interesus ar rūpintis asmenine gerove, mąstyti apie laisvės ir atsakomybės ribas, solidarumo vertę, gyvenimo prasmės atradimą sunkiausiomis aplinkybėmis. Būtent po Antrojo pasaulinio karo, patyrus okupacijas, tremtis, priverstinę emigraciją ir gyvenimą nelaisvės sąlygomis, lietuvių literatūroje sustiprėjo ir svarbiausių egzistencinių klausimų apmąstymas, ir modernistinė raiška.

Svarbu ir tai, kad mokiniai mokėtų ne tik atpažinti svarbiausius istorinių laikysenų variantus, bet ir suvoktų jų sąsają su literatūrine raiška: ironiška, stoiška, lyriška, patetiška, groteskiška ir kt.

Ilgalaikis modulio „Žmogus istorijoje. Santykio variantai“ teminis planas

Pamokų skaičius	Temos	Teorinės sąvokos (visam mod.)	Negrožiniai tekstai	Grožiniai kūriniai	Medijos	Gebėjimai	Veikla (idėjos)
1	Modulio pristatymas	Rezistencija; partizanai; tremtis; holokaustas;			O. Vyšniauskas dainuoja Maironį http://www.youtube.co	Argumentuoja savo nuomonę; kelia hipotezes. Dalyvauja pokalbyje apie istorijos temą šių	Sudominimas: Pokalbis Lietuviškų pinigų kupiūrų portretai – kas ir kodėl? Mokyt. pristato modulio turinį, paaiškina, kuo

6	Įsipareigojimas ir pasipriešinimas	generacija; propaganda; ezopinė kalba; ironija; sarkazmas; groteskas		A. Kamiu „Maras“ (3) Bronius Krivickas (2) Holokaus-	m/watch?v=25gngVZbpts&feature=related G. Paškevičius. http://www.youtube.com/watch?v=9iQ7yZgeAT8&feature=related Vytautas V. Landsbergis http://www.youtube.com/watch?v=A97cN4tUGw&feature=related	dienų dainų atlikėjų (bardų) repertuare. Analizuoja tekstą nurodytu ar pasirinktu santykio su istorija aspektu. Randa informaciją pagal nurodytus šaltinius, ją sistemina ir apibendrina.	modulio aspektas gali būti įdomus ir aktualus šiandien. Mokiniai klausosi dainų, svarsto, kodėl randasi tokios dainos šiandien, kodėl internete jos susilaukia ir klausytojų, ir atsiliepimų. Problemų formulavimas: turinio ir raiškos santykis videotekstuose; estetinė vertė. N. d. Pasirengti analizuoti Kamiu „Marą“. Klausimai:

4	Paklydimas ir praregėjimas. Prisisitaikymas. Propagandos poveikis.			tas. Teatras gete (1). S. N. „Priedidelio kelio“ (3) V. Putinas. Eil. „Sveikinų žeme“ ir „Vivos plango...“ (palyginti, paskaityti- (1)		Gilina ir įtvirtina eilėraščio interpretavimo įgūdžius.	
5	Pasitraukimas		S. T. Kondroto interviu apie pasitraukimą iš Lietuvos, santykį su liet. lit. http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2007-11-12-saulius-	A. Škėma. Autobiografijos ištr. Iš „Baltos drobulės“ Garšvos ir Vaidilionio ginčas (1) Išėivijos poezija. Aistis „Vienas kraujo		Lygina skirtingo pobūdžio tekstus turinio ir raiškos požiūriu.	

5	Liudijimas. (Dokumen- tinės lit. žanrai. Dokumen- tiškumo ir fikcijos jungtis literatūroje)		tomas- kondrotas- neuzsikrauti = nastos/4189 Moksliniai, publicisti- niai str. V. Kavolio str. apie Ku- dirką ištr.	lašas“; Brazdžio- nis „My- lėsiu Lietuvą iš tolo“; žemininkai (3) T. Venclova „Šeremet- jevo, 1977“ (1) B. Sruoga „Dievų miš- kas“ (3) Tremties literatūra (1) Holokaus- tas I. Meras (1)	Spektaklis „Madagas- karas“; Video- filmas „Gy- veno senelis ir bobutė“		
5	Ezopo kalba kaip tiesos sakymo			K. Saja „Mania- kas“		Supranta, kokiomis kalbinės raiškos priemonėmis	

	būdas.			J. Aputis „Šunelis alksnio viršūnėje“; Granauskas „Vėlinės“ M. Martinaitis J. Vaičiūnaitė	formuojama pozicija, kaip manipuluojama skirtingais laikotarpiais. Komentuoja tekstų sąsajas su kultūriniu, istoriniu kontekstu. Paaiškina, kas yra Ezopo kalba, ir atpažįsta ją skirtinguose tekstuose.	Sudominimui: Kaip Utenos abiturientai per Šimtadienį statė Sajos „Maniaką“ http://www.utenosjaunimas.lt/saulieciams-abiturientams-pasiulys-kelione-traukiniu-8.html Probleminis klausimas – kodėl pasirinktas būtent šis kūrinys?
2	Atsiribojimas		A. A. Jonynas B. Vilimaitė	Įtvirtina skirtingų lit. žanrų – eilėraščio, novelės – interpretavimo įgūdžius	Sudominimui: Klausytis Kernagio dainų, žiūrėti lietuviškų (apolitiškų) sovietmečio filmų ištraukas (pvz., iš Žebriūno „Gražuolė“ ar Aramino „Maža išpažintis“).	
2	Santykio ieškojimas		M. Ivaškevičius „Madagaskaras“		Užduotys videofilmui „Gyveno senelis ir bobutė“ aptarti ir komentaras: Šiais laikais, kai istorikai jau neblogai yra	

1–2	Lietuvių kalbos saugojimas kaip įsipa-reigojimas istorijai. Kalba išeivijos sąlygomis ir sovietmečiu.					Geba aptarti publicistinį ir mokslinį tekstą turinio ir raiškos požiūriu.	ištyrinėję sovietinės okupacijos ir trėmimų laikotarpį, svarbios istorinės datos yra paskelbtos valstybinėmis šventėmis – Gedulo ir vilties ar Juodojo kaspino diena. Bet oficialus istorijos pasakojimas lieka kažkur šalia mūsų, kai jo nepersmelkia mažoji istorija. Galima inicijuoti kūrybinės užduotis sukurti įvairių rūšių tekstus integruojantį pasakojimą apie savo giminės istoriją. Klausimai diskusijai: Kodėl pasakojama mažos mergaitės balsu? Kodėl naudojama pasakos struktūra? Ar senelių ir prosenelių istorija neatrodo kaip tolima pasaka? Kas ją priartina prie mūsų? Ar pasakos motyvai tremtinių gyvenimus filme žiūrovui daro artimesnius ar dar labiau nutolina? Ar galite paaiškinti sąvoką „mažoji istorija“? Įrodyti, kad istorija supratimas, pateiktas kaip mažos mergaitės fantazija, yra naivus. Ar daugumos mūsų supratimas yra sudėtingesnis ir gilesnis? Kaip savo vaikams pasakotumėte apie trėmimus ir okupaciją, ar rodytume jiems tokį filmuką? Kodėl? N. d. Prisiminti ir pakartoti M. Mažvydą, M. Valančių, Maironį (veikla, kūriniai).

2	Kartojimas			Mažvydas, Valančius, Maironis, Kudirka		Sieja skirtingų epochų kūrėjų veiklą ir tekstus, aiškina, kaip juose atsispindi žmogaus santykis su savo laiku.	Svarsto, kuriuo modulio aspektu ir kodėl tiktų aptarti kartojamų autorių veiklą ir kūrybą.
1–2	Kontroli- niai darbai						Pokalbis apie žmogaus santykius su istorija: sąmoningumą, atsakomybę, įsipareigojimą ir kt.
Rezervi- nis laikas							

Vertinimo būdai atitinka anksčiau aprašytus būdus.

Praktiniai patarimai

Parengė Klaipėdos „Ažuolyno“ gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė Johana Jovaišienė

Kaip dirbant pagal modulį „Žmogus istorijoje“ panaudoti M. Martinaičio knygos „Mes gyvenome. Biografiniai užrašai“ fragmentus (Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2009).

1.1. Modulio pristatymas

Modulio pristatymui pirmą pamoką tiktų skaityti ištrauką iš M. Martinaičio „Mes gyvenome“. Prieš skaitymą suformuluoti probleminę situaciją: kas aš istorijoje? koks mano vaidmuo šeimos, giminės, tautos, valstybės istorijoje? Skaitydami, analizuodami įvairių lietuvių rašytojų kūrinius negalime užmiršti ir savęs, kaip asmens, žmogaus, savo santykio su laiku, istorija.

„Juk gimsti iš visos istorijos, ir nesvarbu, kas tu būtum. Tavo atsiradimas galėjo priklausyti nuo kokio nors seniai buvusio mažmožio, nuo pirmųjų žmonių sėkmingai sumedžiotu žvėries, protėvių kelionės Eurazijos stepėmis, išdegintoje miško proskynoje pasistatyto būsto, Žalgirio mūšio, net ir nuo

to, kas vyko Egipte, senojoje Graikijoje, Romoje, Viduramžių Europoje, kas veikė per visas mūsų krašto okupacijas, pagaliau, kad kare liko gyvas senelis, kad jis tuo, o ne kitu metu grįžo, kad gimė mama, o kitame kaimo gale – būsimas mano tėvas.<...>

Matyt, yra tokie gyvenimo, būties elementai, iš kurių susideda asmuo, asmenybė. Svarbiausios yra tos vietos, kur pirmą kartą praregėjai, išgirdai, supratai, įsiminei.“ (p. 13)

1.2. Užduotys, projektiniai darbai, skiriami modulio pradžioje:

1. Sukurti esė (pasakojimą, novelę) iš savo vaikystės prisiminimų, susijusių su „seniai buvusiu mažmožiu“, anot M. Martinaičio.
2. Paaiškinti teksto ištraukos istorinius kontekstus, susieti juos su Lietuvos istorija.
3. Papasakoti apie pirmąjį tėvų susitikimą, nuo kurio prasidėjo tavo šeimos (giminės) istorija.

1.3. Tema Tautos pasipriešinimas sovietinei valdžiai po Antrojo pasaulinio karo

Kalbant apie tautos pasipriešinimą sovietinei valdžiai po Antrojo pasaulinio karo tiktų paaiškinti, kaip žmonės gyveno Nepriklausomoje Lietuvoje ir ką jie prarado „užėjus rusams“. Tekstus galima lyginti lentelėje. Nurodžius puslapius mokiniai gali ir patys atrinkti ištraukas, daryti išvadas.

Nepriklausoma Lietuva	Sovietinė Lietuva
Mes turėjome septynis hektarus žemės. <...> Mūsų žemė, kai ją gerai įdirbo, buvo juoda, traši, puri, leidžiant per pirštus subirdavo į smulkiausius aguonų grūdėlius. Tėvas po darbo, šventomis dienomis žiūrėdamas pro langą, apeidamas laukus ar atsirėmęs į vartelius, sakydavo panašiai kaip Juras Tarutis iš „Žemės maitintojos“: „Žiūrėk, motin, mūsų žemė“ (p. 18). Nemažą paspirtį ūkiui teikdavo bekonai. Tas gyvūnas mūsų namuose buvo savaip privilegijuotas: turėjo atskirą švaresnį kinį, nuosavą lovį, geresnį tam tinkamą ėdalą. Jį šukuodavo tokiom aštriom metalinėm šukom, maigydavo nugarą, žiūrėdami, ar tinkamai sluoksniuojasi raumuo ir lašinukai. O prieš paskutinę kelionę trinkdavo, kaip kokį poną prausdavo kvepiančiais muilais, kad geriau įtiktų pirkėjams.<...>	Kartais juokais ar „padarę stikliuką“ kartodavome tokią „maldele“: „Ačiū tarybų valdžiai, kad man, mažžemio sūnui (dukrai), davė pavalgyti, aprengė, atvėrė kelius į mokslą ir šviesią ateitį...“ Panašiai buvo skatinama dėkoti ir įvairiomis oficialiomis progomis „tėveliui“ Stalinui ar „motinai“ partijai. <...> (p. 31) Taigi „gyvenvietėje“, netekusioje net ir senojo bažnytkaimio vardo, susiglaudė buvę kaimai, susibėgo žmonės – kas į kapines, kas į apšepusius sovietmečio namiūkščius – arčiau parduotuvės, mokyklos, seniūnijos, pagaliau autobusų stoties... Šie nedidelių erdvių žemės žmonės, kolchozmečiu suvaryti į tą nejaukią, apšepusią gyvenvietę, taip ir neišmoko gyventi šalia vienas kito, gražiau tvarkytis, kuo nors džiaugtis (p. 99). Numelioravus mūsų laukus, upelius suvarius į kanalus ir melioracijos vamzdžius, juos

Nors būdavo daug ir sunkiai dirbama, tačiau prasigyvenus paskutiniai Nepriklausomybės metai mano atmintyje išliko kaip labai šviesūs. Jau atsirado visokių pirktinių daiktų, drabužių, kažkokių gražių dėžučių, įrankių, žaisdavau su nauja tėvo kepure, kurios viduje buvo toks paveikslėlis gal su kokio artisto ar solisto, gal net paties Kipro Petrausko atvaizdu, kvepėdavo muilas <i>Žuvelis</i>, traukdavo akį gražus odinis mamos rankinukas, iš kurio, grįžusi iš miesto, išimdavo man saldainį ar saldžią bandelę. Tą rankinuką, motinai nematant, vis atidarinėdavau, uostydavau iš jo sklindančius saldainių, bandelių, kvepalų ar pinigų kvapus.<...> (p. 23) Iki tų pervartų jau ir aš atrodžiau kaip koks ponaitis. Motina savo vienturtį eidama į svečius ar į bažnyčią gražiai išpuošdavo. Man nupirko šilkinis marškinėlius, tamsias trumpas kelnaites, baltas ilgas kojines, lakuotus batukus su tokiomis užspaudžiamomis sagutėmis, kurias vadindavau <i>pužėčkomis</i> (taip mūsų kaime vadindavo serbentų uogas), kur nors vesdamasi plaukus ištepėdavo kvepiančia pomada, paraudonindavo skruostus (p. 24).	užteršus chemikalais, pasikeitė dirvožemio struktūra, jau nesigirdėjo putpelių, gandrų kalenimo, o jie ypač būdavo laukiami pavasariais, pradėjo džiūti avietynai, išnyko daugybė žolynų, vaistažolių, kurias rinkdavome ir jomis gydydavomės nuo visokių negalavimų.<...> (p. 105) Sovietinis režimas pralaimėjo pats sau, nes paskutiniais savo gyvavimo metais, pasikeitus visuomenės struktūrai, praktiškai jau neturėjo beveik jokios ideologinės atramos, galimybės manipuliuoti socialiniais sluoksniais, išskyrus savo nusipenėtą nomenklatūrą. Tas režimas pradėjo bijoti pats savęs. Paradoksaliai galima sakyti, jog, pačiam sovietiniam režimui nesitikint, į viešumą buvo išvesti paskutiniai, ilgai užmarštyje laikyti mūsų krašto luomai, kurie kartu su visais, nusiteikusiai prieš režimą, dalyvavo kasant duobę „šviesios ateities“ kartoms.

Galimos užduotys :

1. Užrašykite savo senelių ar tėvų, gyvenusių ir mokslus baigusių sovietiniais metais, prisiminimus apie mokymąsi mokykloje, požiūrį į darbą, santykį su valdžia.
 2. Aptarkite M. Martinaičio užfiksuotus vaizdus apie šiuos du gyvenimo laikotarpius. Kokios konkrečiau laikotarpio detalės labiausiai įsiminė autoriui?
 3. Papildykite lentelę konkrečiais faktais iš istorijos vadovėlių apie šiuos istorinius laikotarpius (lyginti valstybės himną, herbą, vėliavą, valstybių vadovus, ekonominę situaciją, valiutą, sostines ir kita).
- Pastaba.* Galima organizuoti integruotą lietuvių literatūros ir istorijos, geografijos, dailės ar muzikos pamoką.
4. Įsivaizduokite save po 30–40 metų, užpildykite lentelę: vieną skiltį skirkite dabarties gyvenimui apibūdinti, o kitą – galimos ateities laikui aptarti (tekstą kurkite pasitelkdami įvairių laikotarpį atspindinčių detalių, ženklų).

5. Perskaitykite M. Martinaičio baladę „Kukutis Katedros aikštėje susapnuoja Žuveliškų kaimą“ (ar kitą, tinkamą teminiu požiūriu), pasvarstykite apie žmogaus laikyseną sovietmečiu, prisiimtą kaukę.

1.4. Holokausto tema

Nagrinėjant šią temą tiktų paskaityti net tik ištraukų iš M. Martinaičio biografinių užrašų, bet ir jo eilėraščių „Jurbarko vieškelis“.

Pastaba. *Analizuojant liudijimą, dokumentiškumo ir fikcijos jungtis literatūroje galima lyginti rašytojo I. Mero prozos kūrinius ir M. Martinaičio pastebėjimus biografiniuose užrašuose.*

„Mano tėvai gerai pažinojo ne vieną Raseinių žydų šeimą, minėdavo juos vardais ir pavardėmis, kurių dabar jau neprisimenu. Atvažiavę į miestą tėvai apsisistodavo tų pažįstamų žydų kiemuose, pirkdavo jų krautuvėlėse. Namiškiai net šnekėdavo, kad kiekvienas lietuvis turi turėti po savo žydą. Kai po karo jų nebeliko, tėvai labai dažnai minėdavo jų paslaugumą, ypač kalbėdavo apie tuos, su kuriais būdavo sueita į pažintį. Jeigu ko nors savo krautuvėlėje neturėdavo, pasakydavo, kad po tiek ir tiek laiko turės. Apie tai pranešdavo per miestan atvykusius kaimynus, pas arčiau gyvenančius pasiūsdavo žyduką. Dar prisimenu tėvų žodžius: „Jeigu kokia bėda, kreipkis pas žydą.“ <...> (p. 83)

Kaip dabar suprantu, Raseinių ir kitų miestelių žydai labai pajvairindavo mūsų gyvenimą, per juos ir su jais atsirado supratimas, kas yra kaina, daikto vertė, kur ir kaip jis įsigyjamas, kaip su juo elgtis, net ne vienas prekės pavadinimas buvo iš jų pasiimtas. <...>

Iš tų mažų, tamsių krautuvėlių po kaimus plito kitų kraštų medžiagos, metalo dirbiniai, įrankiai, negirdėti jų pavadinimai, o su jais – kitokia darbo ir vartojimo kultūra, supratimas, kas yra prekyba, net kokie savo pačių pagamintų gėrybių kaštai, pagaliau – kas yra pinigai, pereinant iš natūrinio, į prekinį ūkį.“ (p. 84)

„Per Žieveliškės pro tas žvyruobes iš Raseinių buvo mums beveik vienintelis kelias į Paserbentį, Pakalnupį ir kitus gretimus kaimus. Vykstantys tais keliais matydavo būriais link tų žvyruobių varomus žydus, kurie žinodavo, kas jų ten laukia. Žmonės labai stebėdavosi, kodėl jie taip nuolankiai eina,

klauso tik kelių sargybinių, kodėl jų neužpuola ir nepabėga į šalia esantį miškelį. Vieną kitą nušautų, o kiti liktų gyvi. Apskritai stebino ir stebina toks žmonių sustingimas, pasidavimas mirtinų pavojų akivaizdoje.

Visa tai teko matyti kartą su tėvu grįžtant iš miesto. Ten, prie žvyrduobių, jau buvo ruošiamasi egzekucijai. Todėl buvome kiek toliau sustabdyti, bet ne taip toli, kad nematytume, kas ten vyksta. Pirmiausia atvartai kolonai buvo liepta nusirengti, kas mane labai pašiurpino, nes pirmą kartą mačiau nuogas moteris. Kad pasmerktieji, sustatyti prie duobės krašto, nesiblaškytų, keli baudėjai, už galų paėmę kartį, visus iš karto nustūmė į žvyrduobę, o egzekutoriai eidami aplink šaudė į ten suverstus klykiančius gyvus žmones, kol jie visi nutilo. Kiti mačiusieji pasakodavo, kad mažiems vaikams net kulkos pagailėdavo: jų galvas ištaškydavo į šalia esančius medžius ir sumesdavo į žvyrduobes.

Tas duobes turėdavo išsikasti ir užsikasti patys žydai. Jose guldydavo keliomis eilėmis: pirmąją šiek tiek užbarstydavo žvyru, tada guldydavo antrą, trečią eilę. Vienas kitas per neapsižiūrėjimą būdavo užberiamas gyvas, tik pašautas. Yra buvę, kad vienas kitas iš tos duobės naktį išsikapstydavo, paskui pas žmones išslapstydavo.“ (p. 48)

Marcelijus Martinaitis

Jurbarko vieškelis

Tai buvo mėlynas dangus į Jurbarką
į Jurbarką aguonų eisena
tylėjimas į Jurbarką ant slenksčio

Tai buvo vakaras į Jurbarką
tai žvyrduobės į Vokietiją žydai
Jeruzalėn į Jurbarką nes buvo

dangus į Jurbarką ir šauksmas
sušaudymas Jeruzalėn į Jurbarką

Iš čia nė vienas niekur neišeisim!
Iš čia su šuliniais teatsitraukia
kalba, aguonų eiseną, galvijai,
kurie vieni tebus išgelbėti, teatsitraukia
dangus į Jurbarką. –
Panaikinta bus ta vieta,
kurioj mes esam –
čia niekada daugiau neturi būti žemės!

Duris užverkite į Jurbarką kad laikas
į Jurbarką kad atsitrauktų laikas
kad laikas po Jeruzalės kad laikas
po mirusių po Jurbarko po mūsų.

M. Martinaitis. Mes gyvenome. Biografiniai užrašai. – V., 2009, p. 50.

Galimos užduotys:

1. Perskaitykite abu tekstus ir įvardykite, kokia tema juos sieja.
2. Koks istorinis laikotarpis vaizduojamas vienoje ir kitoje ištraukoje? Plačiau aptarkite tų laikotarpių politinę situaciją.
3. Remdamiesi ištraukomis pasvarstykite, kokias pamokas pasakotojas gauna iš tėvų vaikystėje ir kokias jam duoda ISTORIJA.

4. Papasakokite, ką žinote ir iš kokių šaltinių apie žydų gyvenimą Lietuvoje. (Galima pažiūrėti ir aptarti ištraukas iš kino filmų „Sodybų tuštėjimo metas“, „Vilniaus getas“ ir kt., paskaityti K. Binkio žmonos S. Binkienės atsiminimus ar kt., aptarti žmonių, gelbėjusių žydus ir jų vaikus, pasiaukojimą.)

5. Pamažykite apie eilėraščių „Jurbarko vieškelis“: kokių prasmių jis atveria, su kokiais prisiminimais, išgyvenimais galima sieti jo vaizdus ir t. t.

1.5. Tema Santykis su istorija, atsiribojimas ar dalyvavimas joje

Nagrinėjant santykio su istorija, atsiribojimo ar dalyvavimo joje temą galima skaityti ištrauką ir papildomai skirti užduotį sudėti skyrybos ženklus (arba parengti rašybos užduotį).

Į mūsų sodybą partizanai užsukdavo dažnokai, ne vien pernakvodavo, bet kartais ir dienavodavo. Atėjus žaliukams (taip juos vadindavome dėl žalsvos uniformos spalvos), motina tuoj šokdavo dangstyti langus, kad jokia švieselė pro juos neprasisiskverbtų, kad jokiam kaimynui ar prašalaičiui negadintų akių. Kartais man tekdavo eiti į kiemą sargybon klausytis, ar kur nors tamsoje neloja šunys, ar kas nors nejuodoja Palendrių kastinyje.

Neretai partizanai būdavo pavargę, šlapi ir sušalę, kartais ir gerokai praalę, bet pirmaisiais metais nebūdavo nusiminę ar pikti. Labiausiai man, vaikui, įstrigo tai, kad apšilę ir užvalę, susitvarkę savo ginklus, imdavo dainuoti, dažnai iki išnaktų. Tas dainas girdėdavau ir eidamas sargybą kieme – saugojau jų dainas.

Dabar galvoju, jog tada vyko kažkoks susitelkimas, susižinojimas dainomis, kurios ėjo per visą Lietuvą. Tos dainos ir drąsino, ir žadino romantiškus vaizdinius, kad man, vaikigaliui, net jų apdainuojama mirtis atrodydavo graži.

Įdomiausia, jog tuo šiurpiu metu partizanų dainos daugiausia buvo apie meilę, paliktą ar laukiančią arba žuvusįjį graudžiai apraudančią mylimąją, ilgą išsiskyrimą, tėviškę, motiną. Tie romansai, pomirtiniai ar priešmirtiniai susikalbėjimai dainomis su artimaisiais man, vaikui, artėjančiam prie vyro amžiaus, labiausiai strigo atmintyje.

Keistas ir dramatiškas meilės dainų bei eiliavimų metas. O tai gal dėl to, kad tas kruvinas ir neramus laikas, tremtys, išdavystės, kalėjimai, tarnavimas svetimoje kariuomenėje, partizanavimas ilgam, kartais amžinai išskirdavo vyrą ir moterį, nutraukdavo intymius jų ryšius. Nežinia, ar kada Lietuvoje

buvo tiek dainuojama ir eiliuojama. Eiliavo gimnazistai, mažamokslis kaimo jaunimas, net mes – pradinukai. Dažnas jaunas žmogus turėdavo tokį dainų ir eilių sąsiuvinuką, kur įsirašydavo ir savo pačių sukurtus tekstus, kuriuos vadindavo atmintimis.

Keisčiausia, kad tas partizanų dainas dainuodavo net ir sribai. Kartais mane einantį iš mokyklos Jurbarko vieškeliu pralenkdavo beržais apkaišytas pilnas sunkvežimis sribų, dainuojančių „Palinko liepa šalia kelio...“ ar kokią kitą mūsų namuos girdėtą partizanų dainą. (p. 156–158)

Į mūsų sodybą partizanai užsukdavo dažnokai ne vien pernaktodavo bet kartais ir dienavodavo. Atėjus žaliukams taip juos vadindavome dėl žalsvos uniformos spalvos motina tuoj šokdavo dangstyti langus kad jokia švieselė pro juos neprasiskverbtų kad jokiam kaimynui ar prašalaičiui negadintų akių. Kartais man tekdavo eiti į kiemą sargybon klausytis ar kur nors tamsoje neloja šunys ar kas nors nejuodoja Palendrių kastinyje.

Neretai partizanai būdavo pavargę šlapi ir sušalę kartais ir gerokai praalkę bet pirmaisiais metais nebūdavo nusiminę ar pikti. Labiausiai man vaikui įstrigo tai kad apšilę ir užvalgę susitvarkę savo ginklus imdavo dainuoti dažnai iki išnaktų. Tas dainas girdėdavau ir eidamas sargybą kieme saugojau jų dainas.

Dabar galvoju jog tada vyko kažkoks susitelkimas susižinojimas dainomis kurios ėjo per visą Lietuvą. Tos dainos ir drąsino ir žadino romantiškus vaizdinius kad man vaikigaliui net jų apdainuojama mirtis atrodydavo graži.

Įdomiausia jog tuo šiurpiu metu partizanų dainos daugiausia buvo apie meilę paliktą ar laukiančią arba žuvusiųjų graudžiai apraudančią mylimąją ilgą išsiskyrimą tėviškę motiną. Tie romansai pomirtiniai ar priešmirtiniai susikalbėjimai dainomis su artimaisiais man vaikui artėjančiam prie vyro amžiaus labiausiai strigo atmintyje.

Keistas ir dramatiškas meilės dainų bei eiliavimų metas. O tai gal dėl to kad tas kruvinas ir neramus laikas tremtys išdavystės kalėjimai tarnavimas svetimoje kariuomenėje partizanavimas ilgam kartais amžinai išskirdavo vyrą ir moterį nutraukdavo intymius jų ryšius. Nežinia ar kada Lietuvoje buvo tiek dainuojama ir eiliuojama. Eiliavo gimnazistai mažamokslis kaimo jaunimas net mes pradinukai. Dažnas jaunas žmogus turėdavo tokį dainų ir eilių sąsiuvinuką kur įsirašydavo ir savo pačių sukurtus tekstus kuriuos vadindavo atmintimis.

Keisčiausia kad tas partizanų dainas dainuodavo net ir sribai. Kartais mane einantį iš mokyklos Jurbarko vieškeliu pralenkdavo beržais apkaišytas pilnas sunkvežimis sribų dainuojančių *Palinko liepa šalia kelio...* ar kokią kitą mūsų namuos girdėtą partizanų dainą.

Galimos užduotys:

1. Organizuoti integruotą lietuvių literatūros ir muzikos pamoką apie pokario laikų romansus, aptarti jų lyrizmą, išmokti dainuoti partizanų dainų, romansų.
2. Atkurti vieno romano siužetą ir atpasakoti jį proza.

1.6. Pasirengimas samprotavimo rašiniams (baigiamosios modulio užduotys)

„Galima sakyti, jog buvo gyvenama labai konservatyviai, užsisklendus, nieko be gyvo reikalo nekeičiant, nuo gimimo iki mirties sukantis vis tame pačiame gyvenimo rate, kol vieną kartą visa buvo sugriauta. Tai gerai ar blogai – niekada negalėsiu atsakyti. Tik dramatiškai ardant šio uždaro pasaulio saugos ribas, atsirado naujos medžiagos, įrankiai, įpročiai, žmonių santykiai. Šiaip ar taip dar labai mažas gyvendamas tame jau praeitin nugrimzdusiame pasaulyje *aš buvau laimingas*. Aš ten mokiausi gyventi, pasidaryti viską, ko tam gyvenimui reikia.

Tikriausia aš dar tebesu karo ir pokario vaikas, kuris pažinojo nepriteklus, net ir badą, mokėjo išgyventi, net ir džiaugtis gyvenimu. Šiuolaikiniuose namuose dabar nieko nereikia veikti – viskas nusiperkama, parsinešama, nemokama *gyventi* lyg ir savaime, jaučiant kasdieninio gyvenimo malonumą, tikrumą, pastovumą be jokių neurozių ir baimės kompleksų.

<...> Šalia mūsų yra visko, kad galėtume išgyventi ir džiaugtis gyvenimu. Juk visko yra žemėje, kurią kažkas mums davė.“ (M. Martinaitis. *Mes gyvenome*; p. 93)

1. Ar (kaip) kuria pasaulio (valstybės, tautos) istoriją paprastas žmogus šiandien?
2. Ką mūsų laikasi reiškia būti laimingam?
3. Ar pritartumėte M. Martinaičio žodžiams, kad „šiuolaikinis žmogus praranda paprasčiausią per amžius jame ugdytą sugebėjimą bet kur ir bet kada išgyventi, džiaugtis tuo, kas yra šalia, ką matai ir girdi“? Kodėl?
4. Ar (kodėl) verta žinoti savo šeimos, giminės istoriją?
5. Pagrįskite arba paneikite poeto M. Martinaičio mintį: „Šalia mūsų yra visko, kad galėtume... džiaugtis gyvenimu.“

Pastaba. Galima pasinaudoti ir pagal šią medžiagą parengtoms mokytojos Jahanos Jovaišienės pateiktomis (žr. *Priede Nr. 2*).